

U borbi protiv fašističke Italije, koja je poduzela najnasilnije mjere, da uništi naš narod u Julijskoj Krajini, štampa je sigurno najjače sredstvo. Treba svijet da zna za nepravde, koje Italija čini jednom narodu, ako želimo da ustane protiv tih nepravda, a to će svijet doznati samo preko dobre štampe.

ISTRA

Bez lista »Istra« naša bi emigrantska akcija i naša borba imala mnogo manje značenje nego li ga ima danas. Naša emigracija ima u listu »Istra« svoj organ, preko kojega govori u ime našeg naroda. Treba naša emigracija to da shvati i da cijeni značenje lista, pa da ga podupre onako kako treba.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Pred upitnikom

Pored Društva naroda, koje ima zadatak da bude vrhovni forum u međunarodnom političkom životu, postoji i Kongres narodnih manjina, koji se sastaje od godine do godine, da raspravlja o pitanjima, koja idu u njegov djelokrug, i inače da sredstvima, koja mu stoji na raspolaganju radi na poboljšanju položaja evropskih manjina. Već sama opstojnost manjinskoga kongresa jasno pokazuje, kako sve narodne grupe nisu naše dovoljnu zavištinu ni u poslijeratnim ugovorima, ni u institucijama, koje imaju zadatak da održavaju evropski poredak na pravednijim temeljima, nego što je to bilo prije rata.

Za čitave male narodne zajednice u mnogim državama Evrope nije se našlo za potrebno da im se, makar i formalno, osigura nesmetani kulturni i nacionalni razvitak. Ako je svršetkom rata imalo nastati takvo stanje, u kojem će narodi uživati potpun i nesmetan razvoj, onda su mnoge narodne skupine ostale lišene te blagodati na najgrublji način.

Kod takvog stanja narodnim manjinama nije preostalo drugo nego da se i one udruže i da tako nastoje poboljšati svoj položaj. Kakav je mogao biti uspjeh? I za samo Društvo naroda, u kome su učlanjene tolike svjetske države, može se reći da posjeduje jedino autoritet riječi. Takav autoritet može imati i manjinski kongres, dakako, u poređenju s Društvom naroda, daleko slabiji. Dubok ljudski moral je na strani ugnjetanih narodnih manjina. U njemu je opravdanje za borbu, ali sredstva, ma kako stvar bila pravedna, ovdje su slaba. Manjine dođu, tražeći pravdu za sebe, bore se ujedno za jedan viši ljudski princip; one traže samo to da im se pruži mogućnost za slobodan narodni razvitak: kulturni i socijalni. Ali njima u tome ne preostaje drugo nego apeli na države, javnost i Društvo naroda. Izgleda na uspjeh ima tek toliko koliko uopće mogu djelovati svi apeli koji se upućuju na svijest.

Uza sve to narodne manjine nijesu stajale na svome putu. Mogla je postojati nada u uspjeh manjinske teze, po kojoj ne postoji nikakva opasnost za državu, ako se u okviru njenih granica dopusti manjini kulturni razvitak, u kome bi manjina bila u organskoj vezi s narodnom jezgrom, koja se nalazi u drugoj državi. Manjinski ideolozi lučeći pojam naroda kao živog organizma od države kao ljudske tvorine, i postavljajući čitavo težište manjinskoga pitanja na problem odnosa između naroda, traže u prvom redu poštovanje narodnih osobina, koje su od prirode. U tome vide jedini način, koji omogućuje približavanje među narodima, što s obzirom na manjine znači, da time bivaju uklonjeni razlozi zbog kojih su one tlačene. Opreke među narodima otupile bi, uklonio bi se polako šovenski mentalitet i sve što je s njime u vezi, a od čega upravo najviše trpe oni koji su se ni krivi ni dužni našli u granicama druge države.

Dok još nijesu fašizmi u Evropi prestavljali silu, koju danas imaju, moglo se vjerovati u demokratsku svijest u Evropi, moglo se nadati, da će jednom pobijediti razbor, pa da će se uvidjeti u jednu ruku, kakvom opasnošću prijete nasilje nad manjinama, a u drugu ruku da davanje slobode narodnim manjinama ne ugrožava ni najmanje interese narodne većine. Išlo se za tim, i ide se, da sve države prime na sebe obaveze u pogledu zaštite narodnih manjina i da se za zaštitu dadu jače garancije od onih koje danas postoje, premda tu nije bilo mnogo izgleda na uspjeh.

Danas su međutim stvari i u tome drugačije. Danas treba biti na čistu, da zemlje u kojima je zavladao fašizam, neće preuzeti nikakvih obaveza za zaštitu manjina. Da se kojim slučajem desi, da ih preuzmu, već i obzirom na mentalitet, što u njima vlada, one ne bi bile u mogućnosti da preuzete obaveze izvršuju. Dešava se na protivu da u zemlji, gdje dolazi na vladu fašizam — kao u Njemačkoj — gube narodne manjine i ono malo zaštite, što su je prije imale. Sto se naše manjine u Julijskoj krajini tiče, bilo je jasno da se njen položaj neće pod režimom fašističke Italije nimalo poboljšati, sve kada bi se drugdje dogodile bilo kakve promjene u odnosu država prema narodnim manjinama.

To što mi već toliko godina znamo iz vlastitog iskustva, morat će uvidjeti i ostale evropske manjine. Njima mora postati jasno, da danas nakon hitlerizma u Njemačkoj i nakon fašističkih tendencija u drugim državama ne preostaje baš nikakva mogućnost, da bi u tim državama manjinama mogla biti nepovrijedjena njihova posebna prava. Tamo gdje se istrijeblijevanje drugorodnih elemenata izvršuje kao sveta dužnost prema vlastitom narodu i državi, gdje se interesi manjina uništavaju pod ludom pretpostavkom, da će većina imati od toga neku korist, gdje se postavlja princip, da je država kuća samo jednoga naroda, pregaženi su svi ljudski obziri, koje bi u prvom redu trebalo snati poštivati, ako se hoće problem narodnih manjina riješiti u skladu s najelementarnijom pravdom.

FAŠIZAM TERORIZIRA

NEPRAVEDNA OSUDA POŠTENOGA ČIČA

Vodice, maja 1933. Nedavno bili smo javili u »Istri« kako su uhapsili na nepravedan način našeg seoskog starješinu (župana) Bubnjić Grgu zbog njegovog poštenog gospodarenja u našem selu. Ovog vam puta javljamo da se je ovih dana vršio proces protiv njega na velikom sudu u Trstu. Nekriv i nedužan osuđen je na 16 mjeseci zatvora i da plati sve sudske troškove a k tome još 3.000 lira (slovima: tri hiljade lira!) posebne novčane globe. Odmah su ga otpremili u riječki zatvor. Ova osuda teško se je dojmila svih nas, a i na cijeloj se čičariji o tome govori, jer ovo znači uništiti potpunoma jednog seoskog gospodara.

Težak je ovo udarac za njega a i za nas, jer kada bi čovjek krivac bio neka se ga i kazni, a ne da potpunoma nevinog čovjeka ovako muče. Mislimo da nismo više u srednjem vijeku, ili u vremenu inkvizicija, nego da smo u dvadesetom vijeku. Ako naši gospodari misle da će nas na ovakav način i sa ovakvim metodama prisiliti na nešto,

e onda se ljuto varaju. Kažemo mi našim gospodarima glasno i jasno, da mogu s nama raditi stogod hoće, ali naše čiste i poštene duše im ne damo.

OSUDA JEDNOG SLOVENSKOG MLAĐIČA.

Trst, maja 1933. — Trščanski sud je osudio u kontumaciji na godinu i dva mjeseca zatvora Viktora Hušu Gašparovog, starog 22 godine. On je morao na stavnju 7 decembra 1931. Ali nije došao. Karabinjeri su ga tražili godinu dana i napokon ga uhapsili decembra lanjske godine. Bio je odmah uvršten u vojsku i poslan jednom regimentu u Messini i prijavljen sudu. Sad kad je imao da dodje na proces, ali nije došao... Izgleda da je iz vojske dezertirao. I osuđen je u kontumaciji.

JEDNA OSUDA NA RIJEČI.

Sušak, 10 maja. Benjanin Tomašić iz Pule, pokušao je da iz Rijeke prebjegne u Sušak. Vlasti su ga međutim u tom pokušaju uhvatile, pa je osuđen na 2 mjeseca zatvora i 1333 lire globe.

SUDBINA NAŠEG DJAČKOG KONVIKTA U PAZINU

Pazin, maja 1933. Konvikt u Pazinu, koji je bio sagrađen žrtvama našeg svijeta pred rat, a koji su Talijani prosto ukrali i prisvojili, nije im donio onog zadovoljstva, kojem su se nadali. Ukradeno nije blagoslovljeno. Već godinama vode se diskusije, šta da se radi s tom velikom lijepom zgradom, koja nije naime loš završena. I sad neki dan na sjednici pazinskog općinskog vijeća bilo je govora o konviktu, kako ga puljski »Corriere« zove »ex Convitto croato«. (Mi kažemo »ex e futuro«!). Izneseno je, da je zaslugom puljskog pre-

ijekta i istarskog pokrajinskog sekretara fašističke stranke nadjena forma, da se konvikt učini korisnim. Dovršit će se potrebni radovi, pa će to postati »dostojno sjedište« talijanskog konvikta »Convitto Istriano«. Taj konvikt postat će najme državni konvikt, pa će se tako doći do sredstva, kojima će se moći dovršiti zgrada »hrvatskog konvikta«. Da do toga dodje mnogo se radi i doskora bi vlada imala da donese takvo rješenje, pa bi time bio skinut, kako kaže puljski list, s dnevnog reda taj pazinski problem.

ITALIJA PROGONI SLAVENSKE JEZIKE A PROPAGIRA ARBANSKI

Talijanska vlada osnovala je u univerzitetu u Palermu katedru za albanski jezik i književnost. Za profesora ove katedre imenovan je g. Gaetano Petrota, poznati pisac i književnik u italo-albanskom semina-

ru u Palermu. Talijanska vlada osnovala je također jedan zavod za albanske studente, gdje se prima u pod najpovoljnijim uslovima.

I „RESTO DEL CARLINO“ NAPADA „ISTRU“

Trst, maja 1930. — Onaj članak, koji je izašao u »Piccolo della sera« i u kojem se napada naš list »Istra«, donio je i bolonjski dnevnik »Il Resto del Carlino« na

prvoj strani i popratio ga svojim komentarom u poznatom stilu, sa starim njihovim frazama.

KRIZA FAŠISTIČKE VLADE

Arpinati, glavno lice poslije Mussolinija u

ministarstvu policije, istupio iz vlade.

Dosadanji državni podsekretar u ministarstvu unutrašnjih djela Leandro Arpinati dao je ostavku na svoj položaj. Mjesto njega postavljen je za državnog podsekretara u ministarstvu unutrašnjih djela advokat Guido Buffarini-Guidi, najistaknutiji fašistički prvak u pisanskoj provinciji, do sada načelnik u Pisi. U službenom saopćenju u ostavci dosadanjeg državnog podsekretara Arpinatija kaže se, da je Arpinati podnio ostavku iz ličnih razloga i da ju je Mussolini primio.

Kako se saznaje međutim Arpinati je izašao iz vlade zbog teških sukoba, koje je imao u posljednje vrijeme s generalnim sekretarom fašističke stranke Staraceom, Arpinati je zastupao stajalište, da se stranka ne smije previše interesovati državnim poslovima, nego da ide svojim putem. Starace je međutim počeo da uvodi pravu diktaturu stranke. Pokrajinski sekretari počeli su opet da dižu glavu i da zapovijedaju prefektima. A osim toga Starace nije htio da primi u stranku neke ljude, koje je Arpinati preporučio. I nastao je lom...

Pred pojavom fašizma narodne manjine mogu zavarati oči. Nekada se preko njega moglo prelaziti, kao preko pojave vezane samo uz Italiju, ali danas, kada on prijete da postane općenita pojava, treba o-mjeriti značenje fašizma i jasno i odlučno povući sve konsekvence koje iz toga izlaze u pogledu narodnih manjina.

Pitanje narodnih manjina nije stvar za sebe kao što danas u svijetu uopće ne postoje neke zasebne pojave bez veze s ostalima. Manjine boreći se za svoj položaj bore se za osnovna politička, socijalna i kulturna prava. Tu su one, tako djeluju na svom terenu, na istoj liniji sa svima onima, koji su postali žrtve fašizma ili im prijete da to postanu. Manjine, koje su rukovodjene iskrenim težnjama, moraju se naći tu u zajednici s anti-fašističkim elementima. Možda će upravo ovi najnoviji događaji za mnoge manjine biti kušnja. U konkretnom slučaju stavljeni su pred dilemu njemačke narodne manjine u raznim državama. One već iz mnogih razloga neće moći na bučan način pokazati, ako su zadovoljne s novijim događajima u Njemačkoj. Ipak će moći manje ili više jasno dati znak, kako gledaju na te promjene i one će se već time opredijeliti. Njemačke manjine mogu odobravati pojavu fašizma u Njemačkoj, i u tom slučaju one ne-

maju računa da ustraju na nekom manjinskom programu. Svoje rješenje mogu zamisliti u okviru moćnoga Trećeg Reicha, tako da udju u njegove granice ili da njegov autoritet bude dovoljan da im u drugoj državi iznudi povoljan položaj. Budu li međutim njemačke manjine ustrajale na manjinskom programu one će se već time morati suprotstaviti fašizmu u njihovoj vlastitoj zemlji.

Događaji u Njemačkoj imati će bez sumnje svoj odjek i u manjinskom pokretu. Kako će odsada stajati stvar s njemačkim manjinama u drugim zemljama? Koliko bi mogao biti ugrožen manjinski pokret kao takav, pogotovo ako se zna da ga je prijašnja Njemačka mnogo podupirala? Bude li manjinski pokret, u formi u kojoj je danas, zapao možda u neko stanje krize, to još ni-pošto ne znači da je sam pokret ugrožen. Dodje li do česa onda će to biti samo bitnije situacije. Forma u kojoj su danas organizirane narodne manjine može stradati, ali manjinski problem ostaje i nadalje sa svom svojom težinom. Čak problem postaje teži u koliko neminovno raste opreka u Evropi između fašizma i anti-fašizma. Manjine će ostati za fašizam pitanje koje on neće htjeti, a niti bi znao riješiti. One mogu pod njime biti samo jače tlačene i time im je ujedno jasno ukazan put u društvo onih, ko-

ISTINA JE, KRIZA JE

ali to nipošto ne ispričava sve one naše pretplatnike, koji nam duguju pretplatu, a koji se nisu odazvali niti na našu posljednju opomenu.

Kad pregledavamo spisak tih naših dužnika, koji nije malen, opažamo, da se većina, velika većina naših dužnika, ne može ispričavati krizom, jer su to pretežno oni emigranti, koji imaju službe, čak nekogi i dobre službe, i kojima ne bi bilo naročito teško platiti pretplatu.

Medju našim dužnicima ima doduše i takvih, koji se ne mogu pohvaliti dobrim položajima, ali ima ipak vrlo malo takvih, koji ne bi bili u stanju da plate makar u obrocima pretplatu.

Mi ne tražimo od manje imućnih, da plate sve najedamput. Neka plaćaju u obrocima, koliko mogu. Bit će im tako lakše. Pokazat će svoju dobru volju i nas će podupreti i pomoći će nam da nastavimo s ovom vrlo važnom i potrebnom akcijom.

Molimo sve naše dužnike, sve one, koji nisu za ovu godinu ništa poslali na račun pretplate, da učine svoju dužnost. Već je krajnje vrijeme.

Ovaj naš list mora da živi, jer ima da se bori za jednu veliku ideju.

»Istra« se bori za vas, poduprite je, ako ne drugačije, a ono bar pretplatom.

ARETACIJE RADI SLOVENSKE PESMI

Šembije pri Knežaku, maja 1933. Na tem mestu smo že pred par meseci poročali o aretaciji naših fantova u Komnu na Krasu, ker so peli slovenske podoknice. Enak dogodek se je pripetil u Šembija pri Knežaku.

V nedeļjo, 30. aprila ob 11 uri zvečer so fantje peli na vasi narodne pesmi. Ravno v tistem času pa je prišla u Šembije patrolja miličnikov, (miličniki se nahajajo v bližnjih Koritcah in na Knežaku), ki je vse te fante aretirala in tudi pretepla. — (r o b)

ARETACHE V RENČAH.

Renče, maja 1933. — Prve dni meseca maja so oblasti izvršili u Renčah več aretacij radi protifašističnih letakova. Podrobnosti niso znane. — (A g is)

NAŠE LJUDI ODSLAVLJALO...

Renče, v aprilu 1933. Obćinski podešla je odslovit zimo podtajnika Kodriča, edinega obćinskoga uradnika, ki je umel slovenski jezik. Domaćini, ki ne razumejo italijanskoga jezika, se morajo od vsaki priliki obrniti na odslovljenega podtajnika Kodriča, da tolmači med domaćini in obćinskimi uradniki. Za vsako tolmačenje morajo domaćini plaćati obćinsko upravu že določeni znesek. Vsekakor je to predvsem ovira u poslovanju, poleg tega pa novo breme našim ljudem. Agis

POOSTRENO OBMEJNO NADZOROVANJE.

Tolmin, maja 1933. — Pod vodstvom tolminskoga komisarija Vicchi-ja so tu zelo poostreli obmejno stražo. En detektiv in 12 karabinjerjev vedno stikajo po gozdovih. Navadno se porazdele u skupine po tri in tri in preiskujuje teren. Vsakih 10 minut streljalo ter si tako dajuje signale. Tudi komisar, skupno s detektivom se mnogokrat pelje z avtom, da osebno nadzoruje in pazi, će se morda kje ne zgane kakšen grm. Kljub vsej tragikoj, se naša zdrava tolminska kri tem komedijantom le smeje. — (r o b)

ji imaju namjeru da stvaraju drukčije odnose među narodima čime će biti dani uvjeti da se riješi pitanje na način da uzmagnu i manjine biti zadovoljne. U borbi protiv evropske reakcije, manjine treba da budu i stvarna i moralna potpora. Hoće li one u tome ići ili neće kao samostalna grupa pod zajedničkim imenom nije toliko važno koliko sama činjenica, da one makar svaka za sebe, nadju ispravan put time što se jasno izjasne protiv fašizma.

U protivnom ruši se čitava ideološka zgrada manjinskoga pokreta. Sve međunarodne obveze, sve mogućnosti rješenja manjinskoga pitanja unutar granica jedne države, kako to zamišljaju manjinski kongresi, nemaju nikakva smisla kada je po srijedi riječ o fašizmu. Fašizam negira manjine i njihove posebne interese, fašizam gazi preko svih ljudskih obzira, fašizam ne dopušta nikakve mogućnosti za rješenje manjinskoga pitanja. Za takvo rješenje potrebno je ponajprije imati platformu, a zato treba prethodno likvidirati fašizam.

Novi događaji mogu imati odjek i u pokretu evropskih manjina. Bez obzira na to pita se, hoće li one, konsekventne ljudskim idealima, koje uvijek naglašuju, znati poći onim putem koji se jedini ukazuje kao ispravan? MATKO ROJNIC.

O RATNOM SPREMANJU U JULIJSKOJ KRAJINI

piše i francuska štampa
Pariški list »L' Homme Libre« donosi članak pod potpisom E. A. L. (vjerojatno Ežen Lotie, glavni urednik lista) u kome se konstatuje da je užurbano pojačanje talijanskih vojnih priprema u oblastima koje se graniče sa Jugoslavijom, izazvalo u Juljskoj Krajini glasove o mogućnosti skorog rata između Italije i Jugoslavije. Već godinama, talijanska vojska posvećuje veliku aktivnost, u Juljskoj Krajini svim mogućim vojničkim pripremama, i to je učinilo da su često u fašističkim političkim krugovima i kružile vijesti o mogućnosti rata. Ipak većina stanovništva Juljske Krajine, koje je, kako je poznato u većini jugoslovenskoj, nije poklanjala mnogo vjere fašističkim pretekazanjima, jer je bila ubijedjena da fašistički vodeći krugovi puštaju ove alarmantne vijesti, samo da zaplaše Slavene koji žive u Italiji i da lakše sprovedu razne »reformne« denacionalizacije i fašiziranja.

Ali od zaključenja pakta i organizovanja Male antante, koji je u skoro potpisano u Zenevi, između Jugoslavije, Čehoslovačke i Rumunije, talijanske vojne pripreme u Juljskoj Krajini su se u tolikoj mjeri povećale, da se ideja o mogućnosti jednoga rata rasprostirala isto toliko i u masu kao i u trgovačke krugove, koji su — sve do posljednjih dana — sa rezervom primali alarmantne vijesti, koje su kružile u fašističkoj sredini.

Zatim se u članku dalje govori o pojačanom kretanju pograničnih trupa i njihovom grupisanju na jugoslovenskoj granici. Podvlači se da su ove godine regruti pozvani prije uobičajenog vremena, da su pozvani pod zastavu i rezervisti iz Gorice kao i veći broj rezervnih avijatičara. Radovi na utvrđivanju se vode sa mnogo žurbe. Dosada su na njima radili Slovenci iz okoline, ali su sada svi otpušteni i zamijenjeni Talijanima, kojima je zabranjen svaki kontakt sa jugoslovenskim elementima. Spremaju se i nove uniforme za vojnike i oficire, koji se ne smiju udaljiti od kuće, kada nisu na službi. Ako bi se desilo da moraju da napuste svoje mjesto stanovanja, naredjeno im je da to prijave svojim starešinama, kako bi oni mogli uvijek znati gdje ih mogu naći.

U školama učitelji otvoreno govori djeci o bliskom ratu. U Trstu i Gorici učitelji oduševljeno govore pred djecom o ratu sa velikom neprijateljstvom Italijom, Francuskom i njenim malim saveznicima iz centralne Evrope. U tršćanskom univerzitetkom udruženju fašista (Djoventu Univerzitalia fašista) kruže vijesti da će rat uskoro buknući, tako da narod počinje ozbiljno da vjeruje u mogućnost napada od strane Italije. Oni među Talijanima, koji neće da vjeruju u te vijesti, izloženi su potsmjehu fašističkih milicionara, koji se uporno hvale da imaju pouzdana obavještenja o tome, obavještenja koja dolaze iz visokih vodećih krugova Italije.

I pored svih izazivanja fašističkih pro-roka imperijalističkog talijanskog rata, ogromna većina radnog stanovništva Juljske Krajine pa čak i ostale Italije, ni u koliko ne dijeli bučno oduševljenje agitatora. Nije ni malo rijetko čuti, da pravi Talijani govore da će znati da udese, da u slučaju rata oni u njemu ne učestvuju.

KRIZA ISTARSKOG FAŠIZMA

u burnoj diskusiji na konferenciji fašističkog direktorija za Istru,

Pula, maja 1933. — Dne 1. maja sastao se Poreču na hitnu konferenciju direktorij istarskog fašizma. Na toj konferenciji, o kojoj su javnosti dana vrlo suhoparna i kratka obavještenja, a koja je bila stvarno vrlo burna, te je gotovo zaključena revolventama, (kako nas obavještava jedan od prisutnih) raspravljalo se o teškoj krizi, koju proživljava fašizam u Istri. U vodstvu ima nekoliko struja, koje se bore za vlast i lične afere i nesuglasice preuzele su toliko maha, da su u Rimu zbog toga vrlo zabrinuti. — Naročito je oštra borba između istarskih Talijana i renegata s jedne strane te doseljenih Talijana iz stare Italije s druge strane.

PRAVA SVRHA ŠKOLSKIH ZABAVA PO KRAŠKIM SELIMA

Trst, maja 1933. — Školske zabave, koje u saradnji s fašističkim organizacijama priređuju fašističke škole po slovenskim selima, imaju svrhu, da na zabavan način unose novi talijanski i fašistički duh i među šire pučanstvo, koje se privlači u škole na uspješan način. U povodu takve školske zabave, koja je priređena prošlog tjedna u Općini kod Trsta, »Il Popolo di Trieste« od 3. o. m. piše o tome i kaže otvoreno, da te zabave imaju za cilj duhovno osvajanje (»Conquista spirituale«) drugorodnog pučanstva na Krasu.

ŽALOSTNI KONEC MLADENIČA.

Ležeće pri Divači, maja 1933. V pondjeljak jutraj dne 23 aprila 1933 je naredil samomir Cerkenik Jožef (po domaće Mehčičev). Zgodaj jutraj je šel iz doma v smeri proti Škocijani, kjer ga je žica, ki jo je vrgel preko električnega voda, usmrtila. Vzrok samomira ni znan. Mladeniča, ki je bil miren in splošno priljubljen obžaljujejo vsi in sočustvujejo s težko prizadeto družino. (Agis)

SLOVENSKI DUHOVNIK PRED FAŠISTIČNIM SODIŠČEM

PROCES PROTIV MONS. VALENTINČIČA V GORICI
OBRAVNAVA JE PRINESLA MORALNOZADOŠENJE SLOVENSKEMU DUHOVNIKU

Fašistična policija je inscenirala te dni proces proti slovenskemu duhovniku. Kriminalni značaj, ki so ga skušali vtisniti sodni in pravniški agentje fašističnega režima temu procesu, ni služil namenu, da se pred javnostjo osramoti in uniči ugled katoliškega duhovnika,

marveč da se diskreditira eden izmed poslednjih intelektualnih zastopnikov našega ljudstva v Juljski krajini.

S tega vidika je toliko bolj ogabna in vsega zaničevanja vredna vsa fašistična politika, ki se v borbi proti slabemu, nezaščitemu in razoroženemu nasprotniku ne brani niti takih ostudnih sredstev, kakršni je kriminalen proces proti slovenskemu intelektualcu in po vsej deželi

znanemu moralistu in poštenjaku, kakršni je bil naš obtoženi msgr. Ignacij Valentinčič, ki ga je prav zaradi tega blagopokojni nadškof pred desetimi leti odlikoval s tem, da mu je poveril upravo goriške stolnice in varstvo nadškofijskega zaklada.

Nesrečno afero je fašistični tisk razkričal po vsej deželi že meseca marca. Policijske oblasti so msgr. Valentinčiča poleg drugih dveh obtožencev celo aretirale in ga šele pred kratkim na prizadevanje cerkvenih oblasti izpustile iz preiskovalnega zavora.

V ponedeljek, dne 1. maja se je začela pred goriškim sodiščem obravnava. Obravnava se je zaključila v sredo z obsodbo mons.

Valentinčiča in pozlatarja Lešana na 10 mesecev in 6 dni zavora ter 2000 lir denarne kazni; beneški starinar Zeni je bil obsojen na 1 leto, 6 mesecev in 17 dni zavora, na 5880 lir denarne kazni in 1860 lir globe zaradi neplaćanih državnih pristojbin.

Zaporna kazen se radi amnestije, ki je nastopila v tem času, odpusti vsem trem, prav tako ni treba radi amnestije plaćati ne Valentinčiču ne Lešanu denarne kazni, pač pa mora to plaćati Zeni.

Ljubljanski »Ponedeljski Slovenec« prinaša sledeće poročilo o poteku procesa:

Iz poteka obravnave in posebno iz obtožnice ter govora državnega tužila prav lepo je razvidno, v kakšnih razmerah živi naša duhovščina v Juljski Krajini in kako malo dejanske koristi je prinesel Cerkvi v Italiji konkordat s fašistično Italijo.

Mons. Ignacij Valentinčič je star 65 let in je ena izmed najbolj uglednih osebnosti goriškega stolnega kapitlja. Nadškof Sedej ga je postavil l. 1925 za upravitelja goriške stolnice. Pred sodiščem je stal nadalje Josip Leban, pozlatar v Gorici, star 37 let in končno beneški starinar Jakob Zeni, star 50 let. Mons. Valentinčiča je branil goriški odvetnik dr. C. Blessich, Lešana dr. D. Paglilla in Zenija sta zagovarjala kar dva odvetnika, in sicer vseučiliški profesor dr. Florian iz Benetk in dr. U. Bassi iz Gorice. Državo kot oškodovano stranko radi prodaje cerkvenih predmetov —

država se smatra za solastnico cerkvenih umetnin!

— je zastopal dr. Pietrini iz Trsta, obtožba pa g. Tripani, ki je znan po vsej Juljski Krajini radi svoje zagriženosti proti Slovanom.

Državno tožilstvo je obtožilo mons. Valentinčiča,

da si je v oktobru leta 1928 prilastil (!) veliko količino starih cerkvenih paramentov in v decembru leta 1932 starinski kip Matere božje, v vrednosti 180.000 (!) lir, in to v škodo goriške stolnice in države; da je prekršil duhovniške dolžnosti ter naročil Lešanu, naj izvede omenjene predmete prodal, ne da bi za to prosil dovoljenja prosvetno ministarstvo, kakor to določa zakon o umetninah. Leban in Zeni sta obtožena, da sta pri tem zločinu sodelovala, Zeni še posebej, da je prodal starinski kip v Švico.

KAJ JE IZJAVIL MONS. VALENTINČIČ

Sodna dvorana je bila popolnoma zasedena. Radovednost občinstva je bila izredna, ker je mons. Valentinčič znan osebno v Gorici. Mons. Valentinčič je izjavil, da je kot upravitelj goriške stolnice dobro poznal pozlatarja Lešana, ki ga je leta 1927 seznanil z beneškim starinarjem Zenjem. Zeni je že leta 1928 pregledal arhiv goriške stolnice in leta 1928 je izrazil željo, da bi rad kupil nekaj paramentov in tri stare pluviale, ki jih niso v cerkvi več uporabljali ter mu za to ponudil 30.000 lir. Mons. Valentinčiču je za to izplaćal samo 27 tisoč lir.

Na vprašanje predsednika, kako je ta denar porabil, je mons. Valentinčič izjavil, da je 25.000 lir položil v neko goriško posojilnico, 2000 lir pa uporabil za upravne stroške stolnice in za milošćino. Mons. Valentinčič je dodal, da je že leta 1929 o

tem natančno poročal goriški policiji ki se je za to zanimala.

Predsednik sodišča si je tedaj dal pokazati knjige goriške stolnice, iz katerih je bilo razvidno, da je mons. Valentinčič v resnici omenjeni denar porabil za cerkev. Obtoženec je tudi izjavil, da ga je aretacija kot starega in poštenega stolnega kanonika silno presenetila. Prodaj je omenjene predmete samo zato, ker je uprava stolnice zelo pasivna in so bili ti predmeti za liturgične obrede neuporabni. Po njegovem mnenju niso tudi imeli posebne umetniške vrednosti.

Pred prodajo je o tem obvestil stolnega kanonika Siona. Ta je bil proti prodaji. Ker je pozneje prosvetno ministarstvo zahtevalo, da se pluvijali in drugi paramenti zopet kupijo, je mons. Valentinčič to tudi storil ter omenjene predmete zopet kupil za 15.000 lir, le tih pluvialov ni bilo mogoče več iztakniti. 10.000 lir je izplaćal slikarju Mianiju, ki je izvršil nekaj del v goriški stolnici. Kakor rečeno, je ostalih 2000 lir porabil za razne cerkvene stroške.

Sam je pri tem izdal precej lastnega denarja in sicer 1288 lir! To je razvidno tudi iz dokumentov, ki jih hrani kurija.

Že leta 1928 je Zeni hotel kupiti starinski kip Matere božje in ponujal zanj 30.000 lir. Takrat ga mons. Valentinčič ni hotel prodati. Pozneje se je ponudil pozlatar Leban, ki je dejal, da lahko izvede kopijo starinskega kipa. Ko je bila kopija izvršena, je mons. Valentinčič prodal kip, ki po njegovem mnenju ni imel posebne vrednosti.

Pozlatar Leban je izjavil, da se ne čuti prav nič krivega, da je samo izvršil kopijo po nalogu mons. Valentinčiča in da se za podrobnosti ni zanimal. Kot prva priča je bil zaslišan mons. Tarlao, ki je izjavil, da je smatral v decembru 1928, ko ga je mladi intendant lepih umetnosti Forlati opozoril, da je mons. Valentinčič brez njegovega (intendantovega) dovoljenja prodal pluviale, za potrebno, da vso zadevo prijavi goriški policiji in z njo zadevo likvidira.

O POSTENOSTI MONS. VALENTINČIČA PRIČAJO

Radi visoke starosti mons. Sion ni mogel osebno pričati, pač pa so bile samo prečitane njegove izjave; izjavil je, da je bil vedno proti prodaji pluvialov brez dovoljenja nadškofa in prefekta.

Župnik iz Gorjanskega, Karel Oblak, je pričal o postenosti mons. Valentinčiča kot nekdanjega župnika v Kominu. V istem smislu je pričal tudi komenski notar dr. Ignacij Kotnik.

Profesor in arhitekt Julj Alessandri, priznan starinar iz Benetk, je izjavil, da ga je nekoga dne Zeni povabil na dom in mu pokazal starinski kip Matere božje. Zeni je cenil njegovo vrednost na 30.000 lir, arhitekt Alessandri pa je že tedaj izjavil, da kip niti zdalec ni toliko vreden! Markiz prof. Mainardi iz

Benetk je tudi videl kip in je pred sodiščem izjavil, da je arhitekt Alessandri proti njemu izrazil mnenje, da kip sploh ni avtentičen! Beneški starinar Emilio Lombroso je pričal, da je spremljal Zenija v Bern, kjer sta naletela na starinarja dr. Gelgerja, kateremu je Zeni prodal starinski kip za 6.000 svicarskih frankov.

GORIŠKA STOLNICA JE V STISKI

Tajnik goriške nadškofijske kurije, Ivan Caneva, je potrdil Valentinčičevo izjavo, da je uprava goriške stolnice v stiski. Povedal je tudi, da je užival mons. Valentinčič polno zaupanje pri nadškofu Sedeju, ki ga je leta 1923 imenoval za upravitelja stolnice. Mons. Seničar je še pred aretacijou pregledal knjige goriške stolnice in jih našel v popolnem redu. Uprava stolnice je zelo pasivna in sicer za 80.000 lir, zato ni čudno če je mons. Valentinčič s prodajo starinskih reči skušal pridobiti nekaj denarja. Prav tako je pričal tudi mons. Anton Berlot.

Zastopnik države, to je tožeće stranke Pietrini, je zahteval 100.000 lir odškodnine za pluviale in drugo cerkveno obleko ter 100.000 lir za starinski kip Matere božje. Nadalje mora goriška stolnica plaćati državi 48.500 lir odškodnine za prodane reči. Mons. Valentinčič pa naj se obsodi na 10.000 lir denarne kazni v prid goriške stolnice.

Državni tožilec Tripani je po svoji navadi imel hujskajoć govor in končno zahteval za mons. Valentinčiča 3 leta in 8 mesecev zavora ter 20.000 lir denarne kazni;

za Lešana 3 leta in 4 mesece zavora ter 10.000 lir denarne kazni in za Zenija 4 leta zavora in 20.000 lir kazni tri trikratno plaćilo neplaćanih taks. Valentinčičev zagovornik dr. Blessich je dokazoval, da ni imel starinski kip posebne vrednosti in posebno,

da ni mons. Valentinčič pri tej prodaji iskal kakih koristi zase, temveč da je prodal omenjene predmete, da bi koristili stolnici.

Dokazano je, da je obtožba, da bi se bil mons. Valentinčič prilastil in potem prodal omenjene predmete, brez vsake podlage. Nato je sodišće po dolgi razpravi izreklo razsodbo, ki smo jo naveli v uvodu.

Msgr. Valentinčič, kakor tudi oba obsojenca, so vložili priziv proti razsodbi goriškega tribunala.

Komentarja pač ni treba dodajati. Že iz poteka razprave je razvidno, da je goriška policija, ki je hotela osramotiti mons. Valentinčiča in ga pokazati pred javnostjo kot pravega sleparja, ki išće le svoje koristi, popolnoma svogorela.

Mons. Valentinčič je zagrešil le to, da je prodal omenjene starinske predmete, ne da bi prej prosil za dovoljenje prosvetno ministarstvo. Hotel je pač na vsak način rešiti finance goriške stolnice in zato je prodal stvari, ki niso imele za stolnico nikake praktične vrednosti več. Za dovoljenje državnih oblastev očitveno ni prosil radi tega, ker ni upal, da bi oblastva, ki so v tem pogledu slino konservativna, to dovoljenje tudi izdala. Kdor ne pozna fašističnih oblastnikov, bi ne bil nikdar pričakoval taknega postopanja z visokim cerkvenim dostojanstvenikom od strani države, ki je sklenila s sveto stolico konkordat...

ZATIRANJE POSLEDNJIH TRAGOVA NAŠEG JEZIKA U CRKVAMA

Trst, maja 1933. Poznata i redovna proganjanja našeg nacionalnog svećenstva u Juljskoj Krajini, od strane talijanskih vlasti, zbog upotrebe slovenskog jezika u crkvama, nastavlja se i dalje i to uvijek sve sa većom i većom bezobzirnošću.

Tako je koncem prošlog mjeseca pozvao puljski prefekt istarsko naše svećenstvo i od njega zahtijevao da ne drži više propovjedi na hrvatskom ili slovenskom jeziku, kao ni ispovjedi, već na talijanskom jeziku. Puljski prefekt ovaj svoj zahtjev obrazložio je tvrdjenjem da sada cjelokupni naš tamošnji živalj razumije i govori talijanskim jezikom i da prema tome nije više ni potrebno da se služba vrši na našem narodnom jeziku.

Isto tako i u Trstu, u crkvi Sv. Jankova, na Veliki Petak, bila je uvedena pored slovenske i talijanska propovjeda.

Da bi što više omeli propovjedi i vršenje službe na slovenskom jeziku, talijanske vlasti u ovdanoj crkvi u Rojanu, izdale su naredjenje da se propovjeda na narodnom jeziku obavi u 6 sati jutro. Uvečer pak, kada najviše svijet dolazi u crkvu, naredjeno je, da se propovjedi smije držati samo na talijanskom jeziku.

O SIROTTIJEVI VLADI

Gorica, maja 1933. — O Sirottiju je naš list že mnogo slabega pisal, česar gotovo ne bi, če bi se zadržal tako, kot zahteva služba, ki mu je podeljena.

Položaj se je pod njim zelo spremenil, zlasti v zavodih in semenišću. Naši dijaki so podvrženi raznim neprilikam od vseh strani. Vsi obračajo napram njim posebno pažljivo, zlasti netovariško pa se obnašajo njih italijanski tovariši, s katerimi se skupno pripravljajo na vzvišen duhovniški poklic. Vzgoja in okolica sili te laške »tovariše«, da usmerjajo svoje delo v popolnoma napačno smer in se izživljajo z golemim sovraštva napram svojim slovenskim tovarišem. Znano je, da so ti — kljub temu, da je mnogo uradnih — najboljši policijski pazniki nad slovenskimi dijaki v raznih zavodih. Vse pa se vrši pod skrbnim vodstvom škofijskega administratorja. V svoji nacionalni nestrpnosti grede v vzgojo celo tako daleč, da moraju semečniki moliti za brezverske in barbarske slovanske bra-

te, za njih spreobrnite vin vrnitev k pravi rimski cerkvi in »duceju«. V ta namen se prirejšajo tudi posebne devetdnevne.

Da bi bil ta nevredni sin katoliške cerkve vsaj kot dušnji pastir na mestu in bi lajšal ljudstvu gorje, ki mu ga prizadela čas! — (Agis)

KAJ DELA SIROTTI

Gorica, maja 1933. Nov goriški občinski svet je bil ustoličen z govorom novega prefekta Trotte. Senator Jurij Bombig je ostal še vedno župan, ostali mestni očetje imajo samo pravico nasveta. Slovesnosti, ki se je vršila v občinski dvorani, je prisostvoval tudi upravitelj goriške nadškofijske mons. Sirotti. Njegova navzočnost je vzbudila seveda veliko začudenje, ker so goriški nadškofje znali bolj varovati svoj ugled in se niso udeleževali vsake javne parade.

NOVA ZADARSKA NADBISKUPIJA INSTRUMENT FAŠISTIČKOG IMPERIJALIZMA

Što piše »Il Piccolo della Sera«.

Trst, maja 1933. — Kako je već »Istra« javila, 27 aprila ustoličen je zadarski nadbiskup. Apostolski administrator Munzani imenovan je nadbiskupom. O tom su događaju pisale na veliko fašističke novine, a tršćanski »Piccolo della Sera« donio je na drugoj strani članak »Obnova zadarske nadbiskupije«, koji treba svakako zabilježiti. Iz tog članka jasno izbija tendencija s kojom je uspostavljena zadarska nadbiskupija. Tršćanski list naima sasvim otvoreno ističe političke ciljeve tog događaja. U ovom je imenovanju nadbiskupa — kaže »Piccolo« — još jedan dokaz, da Lateranski Pakt između Vatikana i Mussolinija nije bio obični diplomatski čin, nego interpretacija i izražaj narodne volje i jedne nove epohe. Vitalitet tog pakta dokazan je još jedamput. A pogotovo se značenje toga pakta osjeća u krajevima uz granicu (Vjerujemo! — Sedej! op. ur.) — Ovo uspostavljanje zadarske nadbiskupije — kaže »Piccolo« — ima historijsko i političko značenje. Crkva na dalmatinskoj obali nastavlja svoju sjajnu tradiciju: crkva je tamo uvijek bila vezana s političkom historijom, crkva i politika u Dalmaciji stapale su se uvijek u divno

svjetlo latinske civilizacije. Ako se s te strane gleda uspostavljanje zadarske nadbiskupije onda je njezino značenje tim veće. A pogotovo, ako se zna, da je Zadar samo jedan mali odlomak Dalmacije, koja je ostala u ropstvu. Zadar ima veliku zadaću prema ostaloj Dalmaciji, koju ona država, kojoj je pripala želi — asimilirati (bum!). U očekivanju slobode za Dalmaciju, slobodna Italija nastavlja direktive Cezara i mudrih duždeva. Zadarska provincija je etapa na tome putu. Ako se uoči ova situacija, crkvena administracija nije mogla, a da o tome ne vodi dužnog računa. Uspostavljanje zadarske nadbiskupije to je bila historijska potreba...

U ovome smislu, bez ikakvog naročitog uvijanja, nego naprotiv sasvim otvoreno, piše »Piccolo della Sera« u opširnom članku. Šteta što ne možemo da donesemo čitav taj članak kao dokument narodoito važan za potkrijevu nekih naših sumnja, ali se po ovome što smo citirali vidi kako fašizam u Juljskoj Krajini i Dalmaciji kroz crkvu provodi neke svoje ciljeve, koji nisu nimalo u skladu s uzvišenim ciljevima crkve.

TRPLJENJE POLITIČNIH JETNIKOV U ITALIJI IN ANLEŠKA ŠTAMPA

Pod naslovom »Fašistični režim u Italiji« objavila »Manchester Guardian« 21. aprila 1933. pismo italijanskoga emigranta Karla Rossellija, u katerem se ta obraća na englesko javnost, ki tako odločno zavraća teroristični režim u Nemčiji, naj ne pozabi, da se enak teror že deset let vrši v Italiji: »Res je v Italiji doba nelegalnega terorja (1922./26.) skoraj končana. Toda ne zato, ker je zasledovanje nehale, temveč zato, ker je prešlo iz rok fašističnih čet v roke države. Bilo je logalizirano po »izjemnih zakonih« z nov. 1926. l. Političkih nasprotnikov ne odpeljelo, bilo ali mučilo po cestah ali v fašističnih lokalih, temveč na pol. stražnicah, v ječa ali na deportacijskih otokih. Ali so ta dejanja postala bolj sprejemljiva, ker jih izvršuje fašistični državni sistem?...

Po fašističnih številkah je bilo od nov. l. 1926. do oktobra 1932. 10.044 oseb — po većini mladi intelektualci in delavci — aretiranih in privedenih pred »Izjemno sodišče«. Če dodamo tem 10.044 še deset tisoč deportirancev, »ammoniti«, to so osebe, ki jih aretiralo po večkrat na leto ob priliki fašističnih praznikov, imamo dokaz, da današnje »legalno« preganjanje ni niti manj kruto niti manj rajširjeno, kakor je bilo »nelegalno« preganjanje pred nekoliko leti.

Fašistične ječe so med najhujšimi v Evropi. Med preiskovalnim zaporom, ki traja mesece ali celo leta, držijo jetnike v polni izolaciji, brez knjig in pisem in ne da bi dobil druge hrane razen kruha lin da bi dobil juhe ki je dnevna hrana vseh Italij. jetnikov. V stotinah primerov so se vršila mučenja na različne načine, — trgalji so nohte, oblačili podplate z vročo vodo, bili ljudi s klavidi nad srcem in skoraj neizogibno je pretepanje med zasliševanjem. Naj omenim le slučaj, ki se zgodil pred kratkim. Prešnjega junija so privedli mladega demokratičnega jetnika Delfinija pred sodišče v usmiljenja vrednem stanju, toda imel je še toliko moči, da je izjavil (in mnogi tuji žurnalisti so objavili njegovo izjavo), da je bil mučen na grozen način.

Kar se tiče takozvane amnestije v nov. 1932., je osvobodila 20.500 navadnih zločincev, ter ca 500 političnih jetnikov, ki so imeli le lahke kazni. Pustila pa je v ječi vse antifašistične voditelje, ki so obsojeni na 15 do 30 let ječe. Nekateri so tam že osem let. Tako dolga doba zapora pod tako težkim jetniškim režimom povzroča neizgibno umski propad ali celo smrt. V resnici so mnogi jetniki umrli ali postali letični Gramsci, slavni intelektualni vođa komunističke stranke umira zdaj v ječi v Tuži di Bari. Gramsci je v ječi od l. 1927. in ne glede na olajšanje, ki mu ga daje amnestija bo osvobojen šele 1940. l.

Dolžnost je, protestirati proti zasledovanju Thälmana, Renna, Solmanna etc. v Nemčiji, toda prav je tako je dolžnost in dosti bolj silna, protestirati v prid umirajočega Gramscija, ki ne more več niti jesti, niti spati

Politični jetniki ne smejo imeti niti papirja, niti peres in svinčnikov in pogosto so jim odvzete celo knjige. Zadnje jesen jih je bilo mnogo obsojenih na več mesecev samotne ječe ob kruhu in vodi. Ljudem, ki nikoli niso bili v ječi, se bodo nemara zdelo ta pomanjkanja malekostna, toda lahko jih zagotavljam iz lastne skušnje, da je nemožnost pisati ali brati v ječi moralna muka, ki jo je težje prenašati, kakor telesno pomanjkanje. Stanje na otokih ni dosti boljše. Na treh kazenskih otokih, Ponci, Ventotene in Tremiti je nekako 60 deportirancev, med njima tudi veliko žensk, kar pravkar zbuja veliko skrb nam emigrantom. Njihovo število narašča. Mnogi amnestirani jetniki so bili poslani naravnost iz ječ na otoke. Dobivajo 5 lir dnevno in tisti, ki imajo pri sebi družine, umirajo od lakote.

Zatiranje po deželi nikakor ni končano. Aretacija sledi aretaciji. Šele pred dvema tednoma so se vršile nove masne aretacije med mladimi demokrati, socialisti in kršč. socialisti v Milanu, Genovi, Cremoni in po raznih lombardskih vaseh. Med aretiranci je znani žurnalist Luciano Magrini, ki je bolan

Specialni tribunal, ki je od časa amnestije prenehal delovati, je začel svoje delo znova. Ta dejstva kažejo, da si fašizem (ki ga v Italiji niso nikoli, kakor v Nemčiji, podpirale znatne množice ljudi) ni pridobil pristanka naroda. Uspelo mu je uničiti staro legalno opozicijo, toda ustvaril je drugo, mlado opozicijo, katere obstoj se čuti, čeprav se je ne vidi po vsej Italiji, posebno pa na severu. Stabilitet fašizma je torej le navidezna. In najboljši dokaz za to je dejstvo, da mora po 10tih letih oblasti, obdržati najhujše izjemne zakone, ki naj bi bili prvotno le začasnji.

Angleško javno mnenje mora vedeti, kakšno je stanje v Italiji. Resna in sistematična kampanja proti zakonitemu terorju v Italiji bi bila še bolj uspešna v Italiji, kakor v Nemčiji, kajti manj nego Hitler more Mussolini ignorirati angleško mnenje, posebno zdaj, ko bi se rad kazal prvoboritelja za mir.

Rosselli končuje svoje pismo s mnenjem, da bi že same izkazane simpatije bile moralna pomoč trpečim izoliranim tovarišem v Italiji. — (A gis)

NEMIRI V ITALIJI NARAŠČAJO

Sempatija prodre kak glas iz Italije tudi preko mej. Toda ne sliši se nič dobrega.

Do velikih demonstracij je prišlo pretekli mesec v vasi Monte S. Giacomo v provinci Salerno. Kmetje so vzklikali proti režimu in protestirali proti novovpeljanim davkom. Tej demonstraciji so se pridružili še kmetje iz občine Sassano. Policija, ojačena po miličnikih, je pričela streljati na demonstrante. Padle so tri žrtve in štirje so bili težko ranjeni, poleg tega pa je bilo mnogo zaprtih. Vsed vednih nemirov v tej provinci pa je moral režim popustiti in je samo za provinco Salerno določil 2. milj. 370.000 državne podpore za uravnotežanje nasivnih občinskih proračunov.

Protirežimske demonstracije so bile tudi v Udinah. Demonstrantom so se pridružili celo fašisti v uniformah, seveda taki, ki niso plačani. Vendar pa tu demonstracija ni uspela, ker ni bila organizirana. Ko so bili okoličani obveščeni o teži demon-

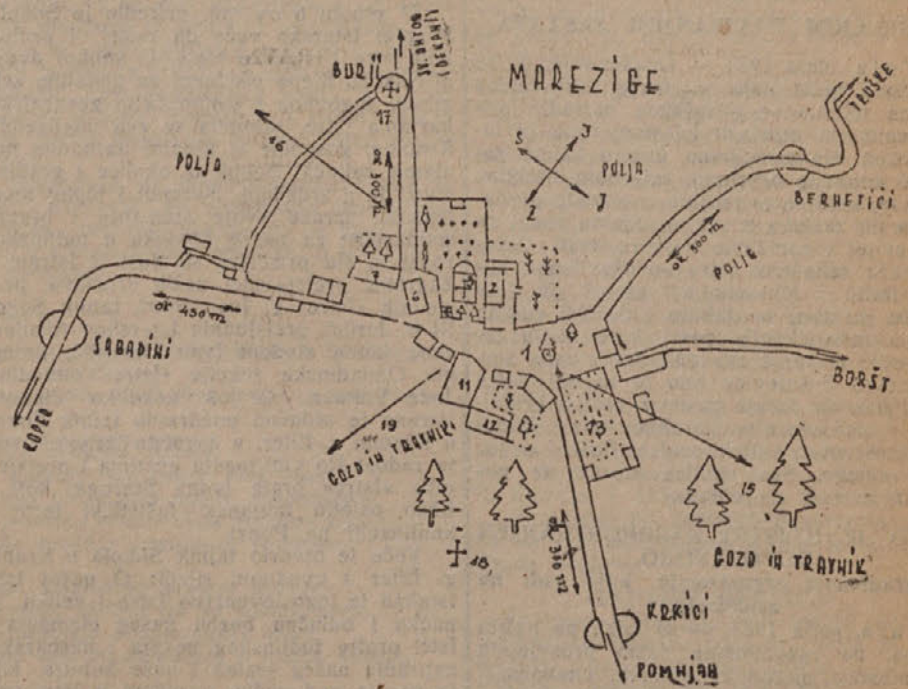
stracijah, so trumoma prihajali v mesto, da bi se jim pridružili, a so bili že prepoznani.

Lahko rečemo, da so protirežimske demonstracije v Italiji na dnevnom redu, posebno pa v južnih krajih države. Gladno delavstvo in kmetsko ljudstvo, ki je izgubilo vse svoščine, si je zbralo to kot edino pot, da se ubrani nasilju in izžemanju — (A gis)

NOVI SPISAK ZATAJENIH SLOVENSkih PREZIMENA

Trst, maja 1933. — Falsificiranje historijskih činjenica nastavlja se sistematski, uporno i neumorno. Tršćanski prefekt napisao je opet nekoliko desetaka novih dekreta, kojima se naša slavenska prezimena pretvaraju u talijanska. Među ostalim prezimenima pretvorena su i ova: Maršić u Marsi, Marinšek u Marini, Marinčič u Marini, Marinović u Marini, Marinković u Marini, Turk u Turchi, Markić u Marchi, Barbić u Barbo itd.

MAREZIGE, HEROJSKO I MUČENIČKO SELO NA KOPARSTINI

Nema našeg čovjeka, koji nije čuo za Marezige. Još i danas su Marezige na oštrm udaru fašističkog bijesa, a u nedalekoj prošlosti tu su se odigrali vrlo dramatski događaji, koji će ostati krvavim slovima zapisani u historiji našeg ropstva pod Italijom. Marezige su platile svoj danak u krvi, ali i posvjedočile čast i herojstvo našeg naroda pod Italijom. Nećemo se opširnije osvrnuti na sve ono, što bismo o Marezigama mogli reći. Spomenut ćemo samo par momenata:

Dne 15 maja 1921, dakle pred dvanaest godina, u Marezigama počeo je prvi ozbiljan boj među našim narodom i fašistima. Počela se prolivati krv za pravdu i slobodu, koju su namuzeli silom. Po naredjenju koparskih krvnika i divljačkih vojvoda fašističkih banka Almerigogne i advokata Petrisa, imale su se toga dana zapaliti Marezige i nekoja obližnja seoca, Burji, Bernetiči, Krmci i Sabadini. To fašistima nije uspjelo. Ali fašisti su se osvetili na povratku nad Čezarima. Ipak za vrijeme tih prvih izbora po Marezigama padale su bombe, vodila se borba na život i smrt, a na dan izbora pala je jedna od prvih naših žrtava Ivan Sabadin iz Sabadina, star 56 godina. Ni danas se ne zna, gdje je pokopan. A u mjesecu septembru 1921 pao je u bližnjim Burlima Ivan Babić.

Marezige su dale prvog našeg političkog konfirmana Rudolfa Bernetiča

iz Bernetiči. Nijedna općina u Juljskoj Krajini nije dala toliko konfirmanih i optuženih zbog narodnosti i politike, koliko Marezige.

Donosimo skicu Mareziga, koju tumačimo ukratko ovako:

1. Trg, na kojem su fašisti za vrijeme izbora 1921 bacili prve bombe i odapeli prve hitce na masu, da bi je prestrašili i prisilili na glasanje za talijanski fašistički blok. Ali narod se je uzbuio i počeo da potiskuje fašiste prema brojevima 15, 19 i 16, gdje se razvila, kao na bojnopolju, prava bitka.

2. Zupni dvor, 3. Crkva, 4. Zvonik.

5. Groblje, na kojem je pokopan Ivan Babić, ubijen u septembru 1921 u Burlima. Bio je pogoden iz karabine, bježao je nekih 150 koraka i pao na zemlju, a zatim ga je isti karabinjer, koji je u njega pucao iz karabine, ubio sa pet hitaca iz revolvera u srce. Njegov je pogreb bio prava demonstracija, u kojoj je učestvovalo 2500 ljudi. Nadgrobni spomenik su mu fašisti kasnije razbili.

6. Općina i škola, gdje su se vršili izbori.

7. Gostiona, gdje su fašisti naručili istoga dana ručak i večeru, koju nisu jefti...

8. Karabinjerska kasarna, iz koje su karabinjeri i vojnici pucali na narod. Odatle je doletjela kugla, koja je pogodila Sabadina i od koje je on pao.

17 Burji, Babićevo rodno seoce.

PULA JAUČE ZA DOBRIM STARIM VREMENIMA

VRLO ZNAČAJNO PISANJE PULSKOG FAŠISTIČKOG LISTA U POVODU GLASOVA DA MORNARICA NAPUŠTA PULU

Pula, maja 1933. — Kakva je sudbina ovog našeg grada, to ne treba ističati, jer to znadu sigurno svi čitatelji »Istre«. U posljednje je vrijeme »Istra« nekoliko puta pisala o očajnoj situaciji Pule. Glad, nevolja, golotinja, bijeda, to su sve oznake za današnju Pulu. Italija je upropastila čitavu našu zemlju, a pogotovo Pulu. To više ne kriju čak ni oni Talijani, koji su se borili za Italiju i koji su čekali oslobodjenje od Italije. To više ne krije ni sam fašistički list »Corriere Istriano«.

Ovih dana pronijeli su se glasovi, istiniti glasovi, da iz Pule odlazi i ona mala divizija mornarice, koja je u posljednje vrijeme boravila u pulskoj luci. Tim povodom donio je pulski list par članaka, koji su vrlo značajni.

Dne 2 maja taj list donosi veliki članak pod naslovom »Da bi šesta divizija mornarice ostala u našoj luci«. U prvom redu ističe list da su se pronijeli glasovi kako se divizija mornarice sprema na manevre, a poslije toga se ne kani više vratiti u pulsku luku, nego će dobiti novo sjedište u Tarantu. Ta je vijest, kaže list, izazvala veliko negodovanje u Puli, i to ne samo zato, jer pulski građani vole mornare i oficire, nego i zato, jer znadu od kakve gospodarske koristi je za siromašni grad da se mornarica nalazi u njezinoj luci. Pula koja strada već godinama (otkako je pripala Italiji... op. ur.) doživit će, kaže pulski list, još jedan udarac. To će biti težak udarac, tim težji, jer se događa u momentu, kad je Pula potrebna pomoć, jer je u najočajnijem stanju. Simpatična posestrima Taranto ima i onako veća dosta mornarice u svojoj luci, piše simpatični »Corriere Istriano«, i ne bi joj trebalo da Pula uzimlje sve što Pula još ima. U tom tonu piše pulski list u prvom članku.

Dne 3 maja izišao je u »Corriere Istriano« jedan daljnji članak pod naslovom »Potrebna precizovanja«. Taj je članak napisan u istom tonu, a »precizacije« su doista interesantne. Pulski list kaže u glavnom ovo što mi iznosimo ukratko bez ikakvog pretjeravanja:

Gradjani grada Pule shvaćaju potrebu mornarice da se kreće i ne žele da bi u pulskoj luci ležali brodovi da rdjaju, ali ipak iznenadjuju ih ove nove mjere prema kojima ne mogu ostati indiferentni. I sada list navodi kako je suviše sjećati se nedaleke prošlosti kad je za vrijeme Austrije puljska luka bila

puna ratnih brodova. Svršetkom rata nestale su brojne i velike ratne jedinice bivše Austro-Ugarske, a s njima i veliki broj mornara i oficira, koji su u Puli živjeli i koji su davali Puli da živi. Po prevratu došla je u Pulu za kratko vrijeme talijanska ratna mornarica, ali doskora puljska luka ostaje ponovno prazna, u njoj ostaje samo po neka torpiljarka i kakva manja ladjica u raspremi. Od polovice 1921 do 1928 nikakva veća formacija mornarice nije određena u Pulu. Tek 1928 ministarstvo mornarice sjelo se, da u Pulu pošalje jednu diviziju. Tu je diviziju gradjanstvo pozdravilo s oduševljenjem, jer je mislilo da su nastupili bolji dani. Kroz sedam dugih godina puljska je luka bila prazna kao pustinja i 1928 vidjele su se u njoj prve ladje koje su davale nade. Od tog vremena te su ladje s manjim prekidima ipak bile u luci i to je u nevolji bilo relativno mnogo za puljsko gradjanstvo. Dok Taranto uživa mnogo više, Pula je bila zadovoljna i s malim, ali sad i toga maloga nestaje. Sad divizija odlazi iz puljske luke, koja ima sve komoditete za mornaricu, sve tehničke uredjaje. Zašto da se to Puli oduzme? Tako jauče pulski list i moli vladu da se smiluje puljskom gradjanstvu, koje je i onako dovoljno ispačeno i iscrpljeno. A mogla bi vlada da uzme u obzir i neke druge razloge, kad je već riječ o mornarici. Zašto da se Pula ne drži kao mornarička baza, pa ona je važna u ratnom smislu! A osim toga ona je blizu Briona i kroz nju prolaze stranci, pa kad bi ti stranci vidjeli da je Pula puna ratnih brodova, ona bi im više imponirala, oni bi u svojim domovima pričali kako su vidjeli jaku ratnički spremljenu Pulu, koja ne zaostaje za bivšom austrijskom Pulom i to bi izazivalo bojazan od Italije i respekt.

Na taj način misli pulski fašistički list uplivišati na vladu da bi ispravila svoju namjeru i da bi ostavila u Puli ono par stotina mornara, koji još jedini kupuju s gotovim parama. Ako oni odu propast će i ono par trgovinica koje još nisu propale. Zato su i pulski trgovci sazvali žurno konferenciju i poslali su toplu i poniznu molbu na vladu da ih se ne upropaštava.

Koliko nas iskreno boli sudbina naše Pule, toliko nas opet raduje sve ovo, jer ovo razočaranje puljskih Talijana dolazi u prilog naše teze, da Istra ne pripada Italiji i da je Italija za nju propast i katastrofa.

NAŠ NAROD SE KAŽNJAVA

PRISILNIM DARIVANJEM ZASTAVA

Pula, maja 1933. — Opaženo je, da se baš ona sela, koja su inače indiferentna prema talijanstvu i fašizmu najradije prisiljavaju, da mjesnim karabinjerima ili fašističkim organizacijama daruju skupe zastave kupljene prisilnom sabirnom akcijom. Parade, koje se priređuju u povodu predavanja tih zastava znače specijalnu muku za naš svijet i poniženje naše vrste. Gladno naše seljaštvo mora »oduševljeno« klicati Italiji i Mussoliniju, mora da ljubi mrsku zastavu, da defilira i da čini stotinu drugih fašističkih gluposti, koje imaju jedan cilj: mučenje Slavena. Ovih dana stanovništvo Sušnjevice bilo je na taj način prisiljeno, da daruje zastavu svojim brutalnim i nečovječnim karabinjerima. Paradi se prisustvovao puljski prefekt Foschi sa šefom policije. Sva okolica morala se pokloniti zastavi i prefektu.

KAKO JE U ISTRI RASPROSTRANJEN DOPOLAVORO.

Razgranjenost organizacije, koja radi na asimilaciji.

Pula, maja 1933. — U Istri, po našim selima, na razvalinama naših prosvjetnih organizacija, narodnih domova, čitaonica i knjižnica, koje su popaljene ili zaplijenjene, fašizam podiže svoju »prosvjetnu« organizaciju, zloglasni Dopolavoro. To je organizacija, koja ovisi o fašističkoj strani, a koja ima za zadatak da pučku prosvjetu i šport provodi u duhu i harmoniji s fašističkim načelima. Ovih dana, dne 3. maja izišao je u puljskom listu »Corriere Istriano« opširan izvještaj o stanju Dopolavora u Istri, ili točnije u puljskoj provinciji.

Prema tom izvještaju vidimo da je g. 1928 broj članova Dopolavora bio 2235, dok je 1932 broj članova bio preko četiri puta veći to jest 9479. Do konca aprila ove godine broj članova izdanih legitimacija iznosio 8478, a od toga je 1909 članova fašističke stranke, dok ostali nisu upisani u stranci.

Godine 1928 bilo je u Istri 6 dramskih društava Dopolavora, dok ih je laniške godine bilo 24 a ove godine zabilježeno ih je 20.

Glazbenih sekcija bilo je 1928 9 (29 koncerata) a 1932 58 (317 koncerata). Pjevačkih društava bilo je 1928 4, sa 6 koncerata, dok ih je 1932 bilo 22 (104 koncerta).

Godine 1928 istarski je Dopolavoro priredio 23 sportske priredbe sa 507 učesnika, a 1932 417 priredaba sa 4320 učesnika.

U provinciji ima Dopolavoro 52 knjižnice sa 10319 knjiga. Godine 1932 priredjeno je 98 predavanja, organizovano je 5 profesionalnih tečajeva i 12 prosvjetnih tečajeva, 199 radiofonskih audikcija, 50 kinopredstava. U provinciji ima 11 Dopolavora, koja imaju kino. Radio ima 36 organizacija.

Svih Dopolavora ima 112, od toga 39 u sjedištima općina.

Porast organizacije Dopolavoro očit je, ali nije ni izdaleka onakav kakav bi morao biti, ako se uzme u obzir što sve fašističke vlasti ne poduzimaju, da bi se ta organizacija raširila po našim selima. Seljačka omladina međutim izbjegava ovu organizaciju i ne upisuje se, ako nije ma kako prisiljena na to.

VIJEĆANJE FAŠISTIČKIH SEKRETARA OKO TRŽICA.

Trst, maja 1933. — 30 aprila održana je u Tržicu konferencija svih mjesnih fašističkih sekretara iz onoga okružja. Privučene su direktive za pojačanu akciju u »drugorodnoj« ili slavenskoj zoni, naročito s obzirom na omladinu. Pojačat će se akcija na organizovanju sekcija »Giovani Fascisti«, jer dosadnji rezultati ne zadovoljavaju i asimilacija presporo napreduje.

DOPIS IZ TINJANA

(Nove škole. — Talijani pospješuju asimilaciju).

Tinjan, početkom maja. — Fašistička školska politika provodi se u punoj mjeri i kod nas u Tinjanu. Naše mjesto imalo je sve do pred dvije godine dvije školske zgrade za djecu iz gradića i okolnih sela. Godine 1929. otvorene su škole u selima Jakovici i Ruscij. U ovim selima iznajmljena je po jedna soba u kućama naših seljaka Oplavica i Šurana i preuređena za školu. U svakoj od tih škola namješten je učitelj koji ne zna ni riječi hrvatski.

Godine 1930. je zaključila tinjanska općina da u Jakovicima podigne modernu školsku zgradu za sela Srinjak, Bašice i Ivetiće. Ta je zgrada ljetos dovršena. Nova je škola, mora se priznati, vrlo lijepa i nimalo ne zaostaje za onima u Muntriju i Baderni, koje su nažalost ukrašene fašističkim liktorskim sjekirama.

Ljetos je otvorena škola i na Ježenju, gdje je dosad nije bilo. U nacrtu je da se i tu sagradi zgrada poput ona u Jakovicima.

Ovo užurbano otvaranje novih škola u selima na Tinjanštini poduzeto je s namjerom da se što prije asimilira hrvatsko pučanstvo. Talijanski učitelji, koji su po selima namješteni, vode strogu kontrolu nad djecom i sile ju da govore samo talijanski. Oni računaju da će lin na taj način uspjeti da mladu generaciju odgoje u talijanskom duhu. Naši seljaci uvidjaju kakva im opasnost prijeti od te školske politike i sa zebnjom u duši gledaju u budućnost.

Tinjanac.

MANIFESTACIJE ISTARSKE MISLI U KRAPINI

U subotu 6. ov. mj. priredio je Sokol u Krapini Istarsko veče da raširi i probudi kult Istre i istarske ideje. U velikoj dvorani Sokola, lijepo iskičenoj za priredbu zelenilom, sagovima i simboličkim geografskim kartama Istre, sakupila se sva inteligencija Krapine, gospodje u lijepim narodnim nošnjama, seljački Sokoli iz okolice i gradjanstvo, da u srdačnoj, iskrenoj i toploj manifestaciji izraze svoje simpatije i bratsku solidarnost za našeg čovjeka u tuđinskom ropstvu. Na priredbu su došli i Istrani iz Zagreba, predstavnici naših društava, predsjednik »Istre« g. Ivan Stari, tajnik Sokola III b. Jurčić, predsjednik Istarskog Akademskog kluba student Ivan Grakalić, pročelnik Omladinske sekcije »Istre« omladinac Jože Vidmar, sa još nekoliko članova. Istrane je srdačno pozdravio tajnik Sokola u Krapini g. Eiler, a naročito izrazivši svoju radost što vidi među gostima i predsjednika »Istre« brata Ivana Staroga, koji je lično osjetio talijanski fašistički teror u konfinaciji na Ponzi.

Veče je otvorio tajnik Sokola u Krapini g. Eiler s uvodnom riječi: O našoj Istri. Istakao je jugoslovenstvo Istre i veliku, junačku i odlučnu borbu našeg elementa u Istri protiv tuđinskog nasilja i barbarskog zatiranja našeg jezika i naše kulture. Iako je nasilje nad našim narodom u Istri veliko, iako je život pod fašističkim terorom težak, ipak se naš čovjek u Istri svojom historijski poznatom upornošću bori vjerujući čvrsto u konačnu pobjedu pravde, a Sokoli u slobodnoj domovini solidarišu se s njime i dobivaju još više elana u radu za jugoslovenstvo i slavenstvo videći veliku otpornost i herojsku borbu svijesnih Jugoslovena u Istri.

Kao prvu točku programa izvele su učesnice građanske škole lijepo i efektno istarski napjev »Turne mi moj lipi«.

Sokolica mala Danica Crnigaj deklamirala je ugodnim glasom, toplo Kataliničevu pjesmu »Mojoj Istri«. Naraštajci izveli su proste ljubljanske vježbe. Mješoviti sokolski zbor pod ravnanjem brata Milica otpjevao je Taclikovu pjesmu »Bila jednom ruža jedna«. Pjesmu »Boj« Branka Marića deklamovao je dobro sokol mali Slobodan Muždeka. Naraštajke izvele su skladno proste ljubljanske vježbe. Tamburaška sekcija Sokola pod vodstvom brata Udovića otvirala je Muhvičevu »Od Urala do Triglava« i Brajšinu »Istarsku himnu« »Predobri Bože«. Jeličevu pjesmu »Sve za otadžbinu« deklamovao je sokol mali Rade Muždeka. Muško članstvo izvelo je disciplinovano proste ljubljanske vježbe. Biničkijevu pjesmu »Ne luduj, Selo« otpjevao je mješoviti zbor Sokola. Cvitanovu pjesmu »Istra« deklamovao je sokol mali Sremac. Dvanaest naraštajaca skladno poredanih deklamovalo je zajednički efektno Udikičevu pjesmu »Sokoli smo«. Od gostiju Istrana recitovao je dijak Ivan Erman čakavsku pjesmu Mate Balote »Božični račun s gospodinom Benedetom« koja je naišla na srdačan prijem kod publike, a omladinac Jože Vidmar deklamovao je temperamentno borbenu pjesmu »Mineri« na slovenskom. Iza programa razvila se animirana zabava s plesom.

Rastajući se od Krapine Istrani su ponijeli u svojim srcima lijepe uspomene na krasno proveden dan u ovom pitomom mjestu velikog Ilirca Ljudevita Gaja. U ime Istrana i zagrebačkog Sokola III zahvalio se domaćima na gostoprimstvu tajnik Sokola III, brat Jurčić izrazivši želju i nadu da ćemo i mi Istrani biti sretni kad bude mo dočekivali braću Zagorce u našoj zemlji.

FAŠIZAM ISKORIŠTAVA NAUČNE KONGRESE U PROPAGANDNE SVRHE

NA TREĆEM KONGRESU MEĐUNARODNOG UDRUŽENJA ZA KRIVIČNO PRAVO U PALERMU TALIJANSKI MINISTRI KAO ZVANIČNI PRESTAVNICI SLAVILI SU FAŠIZAM I ISTICALI GA KAO PLOD NAUKE. VELIČALI MUSSOLINIJEVE ZASLUGE ZA NAUKU I NAGLASILI KAKO JE POD FAŠIZMOM ITALIJA U PROLJEĆU SVOGA ŽIVOTA.

Kao što je poznato u Palermu, na Siciliji, početkom aprila održan je treći kongres Međunarodnog udruženja za Krivično pravo. Ovi kongresi su zanimljivi i značajni za pravne nauke. Zato se njima i pridaje velika važnost. Države kao ustanove pridaju važnost tim kongresima. Javnost, takodje prati rad tih međunarodnih sastanaka, pa ma gdje se oni držali dobivaju relativno širok publicitet. Kongres Međunarodnog udruženja za Krivično pravo u Palermu, okupio je masu pravnika iz cijelog svijeta i raspravljao nekoliko pitanja od velike pravničke važnosti. Jugoslaviju je tamo zastupao uvaženi profesor Krivičnog prava na Beogradskom univerzitetu, poznat u cijelom naučnom svijetu kao odličan pravni pisac i tvorac »sistema triparticije« g. dr. Toma Živanović.

Kongres Međunarodnog udruženja za Krivično pravo završio je rad. Mnogobrojni delegati svih država svijeta već su kod svojih kuća. Poslije poslova u palermskom kongresu oni su otputovali kućama sa zadovoljstvom što je kongres uspio, ali i s jednom dozom ironije, jer su njihovi talijanski kolege čistu nauku pokušali da strpaju u političku saksiju. I još sa izvjesnom zebnjom da se talijanska nauka ne izgubi u valovima fašizma.

Nekoliko delegata drugih država pridružili su se talijanskim kolegama i držali govore u prilog Mussolinija. Oni su, uglavnom, isticali prijateljstvo svoga naroda sa talijanskim i izražavali svoju duboku radost što za prijatelja imaju tako »moćnog čovjeka« kakav je g. Mussolini.

Ozbiljnom tonu, koji je kongres trebao da zadrži do kraja i koji je, uglavnom, i imao, ovo je došlo kao začim. Nastojanja talijanskih delegata i delegata »prijateljskih« zemalja Italije da nauku obojadišu političkom izgledala su smiješna ozbiljnim naučnicima, i oni su se slatko i od srca tome smijali. Talijani su spremili lijep i imponzantan doček, ali oni su to srdačnošću učinili s malo fašizma i postali smiješni.

Delegat Jugoslavije g. dr. Toma Živanović, govorio je na kongresu u Palermu s naučne tačke gledišta. On je stoprocentni naučnik, plodni pravni pisac, čija se djela danas uvažavaju u cijelom svijetu i teorije usvajaju u svim novijim krivičnim zakonima u Evropi. Njegov sistem triparticije usvojen je, i on je danas ne više sporno pravno pitanje, nego fakt, koji u Krivičnom pravu znači preokret za 180 stepeni i jedno pozitivno stanje, koje čini čast našoj nauci. G. dr. Toma Živanović uživa u naučnim krugovima na strani osobitu čast, i strani ga naučnici primaju kao jednu pravnu snagu i autoritet sa kojim se mora računati. S gledišta jednog renomiranog i ozbiljnog naučnika on govori o kongresu i njegovom uspjehu sa zadovoljstvom, ali ne krije ironiju kad se osvrće na »garnirung«, kojim su Talijani učinili kongres.

Prof. Živanović dao je dopisniku beogradske »Pravde« opširan prikaz kongresa. Najprije je govorio o načnoj strani, a onda je opširno govorio o političkoj strani kongresa. »Pravda« piše:

Profesor g. dr. Živanović se smije. Još nosi u slečanju jednu, pored više njih, komičnu scenu sa Kongresa. Kad je trebalo da kongres završi rad držani su govori. Javilo se mnogo govornika i prva mjesta zauzeli su Talijani. Svi koliko ih je bilo na kongresu javili su se za riječ, i to prvi

po redu. Neko od delegata je tražio da se taj red promijeni i da se da i stranim delegatima da govore među prvima, a predsjednik je na to teška srca pristao. »jer je kod njea bio takav red«. Skorašnji boravak engleskog premijera g. Ramzela MacDonalda u Italiji kao da je imao uticaja na govore nekoliko delegata. Na primjer, njemački delegati nisu zaboravili da umjesto da drže govore naučne prirode održe zdrave pretsjednku talijanske vlade, »koji radi na zbliženju Njemačke i Italije i na ostvarenju njemačkih želja«. To je ponovio i austrijski delegat. Ali ozbiljni pravnici koji su došli na kongres da rade, a ne da prave političke tirade zgedali su se i smijali a kad je grčki delegat govorio o talijansko grčkom prijateljstvu i samim Talijanima je bilo komično.

U takvoj situaciji ja nisam htio da govorim, kaže g. dr. Živanović. Ali pošto su navaljivali sa svih strana da govorim ja sam uzeo riječ i govorio, razumije se, samo o stvarima u oblasti nauke. To isto je uradio i zvanično francuski delegat. Talijani su ovaj kongres shvatili kao zgodnu priliku da nam kažu kako je fašizam jak, kako je fašistički vođa napredan i plodan radnik, i čak kako on ima u sebi mnogo smisla za nauku, kao i to da nam pruže sve udobnosti po kojima bi mislili da u Italiji sve cvijeta.

Sam veliki talijanski naučnik Feri, koji je nedavno umro, i koji je prema prvobitnom proračunu trebao da pretsjeda ovom kongresu, pisao je kao da je fašizam plod krivičnog prava i razvoja nauke u Italiji. A na samome kongresu su se naročito istakli svojim čisto fašističkim govorima, kao da smo došli na njihov politički skup, rektor Univerziteta u Palermu i ministar prosvjete prof. g. Ercole. Oni propagiraju fašizam gdjeog stignu.

Ali, što je interesantno i to opet ima uzroka u samoj nauci — to je da ipak fašizam nije savladao ni sve one, čija se javna riječ sluša u Italiji. Tako baš sad je proslavljao 25 godina svoga profesorskog rada prof. krivičnog prava u Palermu 75-godišnji g. Sarnevalo. Prilikom proslave g. Mussolini ga je odlikovao, a on je na kongresu govorio ne baš u prilog fašizmu. On je i dalje ostao socijalista. Ministar g. Ercole je govorio o fašizmu na kongresu kao da je bio na kakvom zboru, i to sa svim onim južnjačkim temperamentom i zanosom, vječiti tako glasno da se moglo daleko čuti i bez akustičnosti same dvorane. To je bilo, kao što vidite, komično.

PODLOST TALIJANSKOG OFICIRA

»Velikodušnost« i »plemenitost« onih koji su — »pobjedili«...

Rijeka, maja 1933. — 1. maja sudio je riječki tribunal Josipu i Antonu Valenčiću, iz Ilirske Bistrice, koji su bili optuženi, da su 17. februara htjeli korumpirati ili podmititi tenenta Antonia Dislasu. Oni su mu, navodno, ponudili 250 kura, da ne bi protestirao što je kruh, koji su oni mijesili za vojnike, loš. Tako prikazuje stvar poručnik Dislaso. Međutim Valenčići su pred sudom uspješni dokazali, da su oni 250 lira davali oficira da nadoknade vojnicim manjkavosti na kruhu, a ništa od ga podmićuju. I sud nije mogao da ih osudi, jer su bili pravedni. U ovom rješenju ujedno je i indirektna osuda »viteškog« oficira.

TALIJANSKI EMIGRANTI SOCIJALISTI

ZA OŠTRU BORBUTIV FAŠIZMA.

Talijanska socijalistička stranka sa sjedištem u Parizu održala je 16 i 17 aprila svoj četvrti kongres u emigraciji. Kongres je održan u Marseille. Na kongresu je vodstvo stranke podnijelo opširan izvještaj o općoj političkoj stranke kog je kongres u cijelosti prihvatio.

Istovremeno je kongres utvrdio glavne direktive za daljni rad stranke. Tako je zaključeno:

1. da se pojača organizacija partije, apelujući na požrtvovni duh i odanost radnika. Ne smije se prihvatiti nikakva trgovina s principima, ali se istodobno ima pristupiti onim političkim savezima kojima je svrha da uveličaju front u borbi za uništenje fašističke diktature. U tom cilju treba ostati u koncentraciji antifašističke akcije i u organizaciji »Giustizia e Liberta« sa svrhom da se stvori jedinstvena antifašistička organizacija;

2. treba da se i nadalje brani, u krilu Radničke Socijalističke Internacionale, politika, koja je riješena da fašističkim napađajima protivu demokracije, kao instrumenta emancipacije radnika suprotstavi nasilje; da neustrašivo nametne borbu protiv rata, koji se u nijednom slučaju i pod bilo kakvom ideološkom maskom ne može smatrati pravednim; optužujući ga u njegovim uzrocima, koji se mogu tražiti u sukobu imperijalizma te u njegovim posljedicama, koje su uvijek reakcionarne. U tom smislu kongres odobrava manifest Socijalističke Internacionale od 19. februara 1933 i odgovor vodstva partije na nedavna neželjeni komunistički prijedlog o jedinstvenom frontu.

Naposlijetku, kongres je čvrsto riješen da nastavi svoju borbu da socijalizam zadobije građanska prava u Italiji, upućen je pozdrav drugovima te uapšenima i deportiranim antifašistima, te poziva radništvo da se organizuje pod barjakom Talijanske Socijalističke Partije i Socijalističke Radničke Internacionale, da tako ojačaju borbu kojoj je cilj posvemašnja emancipacija radnika Filippo Amedeo, Giovanni Faraboli, Giuseppe Barge, Ferdinando Orlandini, Enrico Bertoluzzi.

RADI BEDE SE VPISUJEJO V BALLILO

Oreh pri Miljah, maja 1933. Ker se kriza do danas ni bič omilila, temveč poslabšala, dobe otroci u Števerjanu vsak dan po enkrat hrano iz javne kuhinje. To imenujejo (kot smo že poročali — op. ur.) »piatto nazionale«. Ta »piatto nazionale« dobe pa le oni otroci, ki so vpisani v »ballilo«. Ker je beda tu zelo velika in se naračča, ni čudno, če so se vsi otroci vpisali v »ballilo«, da tako vsaj enkrat na dan dobijo nekaj toplaga. Ljudje žive danes tako revno, da mnogi tudi po cel teden ne pristavijo kaj poštenega k ognju. Večji del jedo le polento in prežganko, a še to le po enkrat na dan. Mnogo družin pa je, ki po cel teden nimajo niti polente, kaj šele kruha! (Agis)

NOVI AZILO ZA ASIMILACIJU SLAVENSKE DJECE NA SVETVINČENŠTINI.

Pula, maja 1933. — »Italia Redenta«, na inicijativu puljskog prefekta, zaključila je, da se u Rezancima kod Svetvinčente otvori jedan novi azilo, u kojem će se mala djeca slavenskih seljaka odgajati u talijanskom duhu i učiti talijanski jezik odmah po svršetku druge godine života. Općina je morala da odredi teren, na kojem je već sagradjen paviljon za azilo. Određeni su i svi potrebni kuhinjski predmeti za taj azilo, jer je u metodama »Italia Redente«, da dijeljenjem hrane mami djecu u azilo...

FAŠJO U LANIŠČU DOBIVA SVOJ »GALJARDET«.

Buzet, maja 1933. — Na neobično izazovan način 7. maja u Lanišću je priredjena parada fašizma. Tamošnji fašjo koji se nedavno osnovao u tom našem čisto slavenskom i vrlo nacionalnom selu od nekoliko desetljeća, dobio je od ženskog fašja u Kopru zastavu, takozvani »galjardeto«. Ta je parada bila prava provokacija za naš svijet, koji je toga dana zatvoren u svojim kućama morao da sluša galamu oružanih bandita, koji su prijetili »ognjet« i mačem.

PRAVO DARILO!

Zlato polnino pero
od Din 50.— dalje,
dijaška peresa
od Din 35.— dalje.

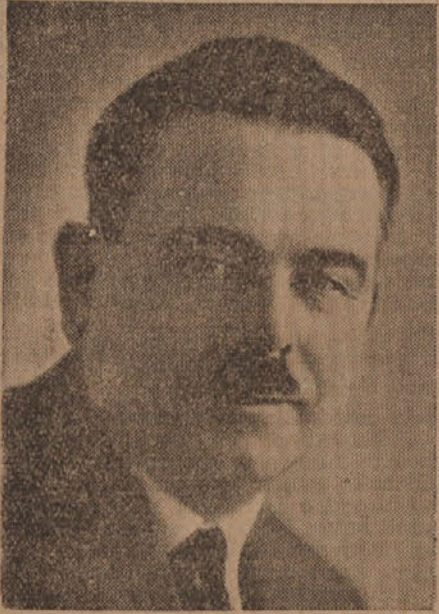
Popravlja peresa
vseh znamk:

A. PRELOG

LJUBLJANA — MARIJIN TRG
(vogal Wolfova)

NAŠA KULTURNA KRONIKA

PESNIK RUDARSKJE IDRJE

MATIJA LIPUŽIČ

Krasna velikonočna številka »Istre« nam je v prečejšnji meri pokazala veliko tvorno silo našega rodu onkraj meje, ki še vedno daje zdravih sokov slovenski in srbohrvaški kulturi. Našemu slovtvu so dali kraj v Julijiski Krajini umetnike, ki stoje po plodnosti in višini svojega dela v prvih vrstah, pa tudi kvantitativno je število naših literatov neizpodbiten dokaz, da je naš narod tam preko zdrav in razvit iz zmožen kulturnega ustvarjanja.

Med timimi in skromnimi tvorcima, ki ustvarjajo brez vsake bučne reklame, zgolj iz notranjega nagiba, je tudi naš idrijski rojak ing. Matija Lipužič. Njegova skromnost je kriva, da ga šrši kroji ne pozna. Zato sem se odločil, da ga predstavim emigrantski javnosti.

Po poklicu je Lipužič rudarski inženir. Ostal je zvest svojji družini, ki je rudarska in svojem rojstnemu kraju, ki ima med slovenskimi rudarskimi mesti najstarejšo tradicijo.

Po potoženi maturi, na mestni idrijski realki, prva slovenska realka, je odšel v Pribram na montanističko visoko šolo. Kmalu po končanih študijah je izbruhnila svetovna vojna, ki je potegnila tudi Lipužiča v svoj vrtinec. Po vojni je bil nekaj časa v Trbovljah nato pri rudniku u Mežici, v Celju dve leti kod profesor na rudarski šoli in nato je prišel leta 1932. zopet v Trbovlje. Sedaj je imenovan za vodjo rudnika v Kočevju.

Lipužičevo literarno udejstvovanje sega še v dijaško dobo, ko ga je za leposlovlje navdušil pokojni profesor Maks Pirnat. Kot šestoselec je že objavljaj svojoj prozo in sicer v »Domačem prijatelju«. S feljtoni je

sodeloval pri tržaški »Edinosti« in pri ljubljanskem »Dnevnu«.

Težka vojna leta so mu onemogočila nadaljno literarno udejstvovanje in tudi po vojni je dolgo molčal. Leta 1926. pa se je zopet oklenil slovstvenega dela.

Svoje feljtone objavlja, deloma pod psevdonimom Domen, v »Jutru«. Po vojni se je posvetil tudi pesmim, ki jih objavlja v »Ženskem svetu«, »Domačem prijatelju«, »Svobodni mladini«, »Pod lipom«, »Zvončku«, »Grudi«, »Rudarskem i topioničkem vestniku« (Beograd) ter v almanahu »Odmevi«. Lipužičeva pesem je v glavnem zajela iz

MOJ OČE

Moj oče je bil rudar,
pol stoletja je bil rudar,
petdeset let je v jamo hodil,
vsak dan je v temnih rovih blodil. —
Kladiva so pela ob dletu jeklenem,
tramovja ječalo je v hribu peščenem. —
Od treh do dvanajstih in leto za letom
si kopal je jamo, podpiral hribovje
z rameni krvavimi. — Vrtal je z dletom
v to grozno in gluho noč,
zakladov išoč,
pod strop
svoj grob.

Pogoltnila zimska noč duh je njegov
in dolbila vzdih v kamenju, leleče v hreščo-
či rov,
ki v temno praznino odmevali so v teh pod-
zemskih nočeh
od treh do dvanajstih in v tisočih dneh.
In takrat odpela je pesem rudarsko motika
in zadnjič zvonila je pesem pogrebno lopata.
Zdaj duh se njegov v labirintu potika,
polnočni to gost sredi jamskega blata. —

Zaslutil sem ga v zadimljenih hodnikih,
pri strojih vrtalnih, pri črnih jetnikih,
kjer misli njih mračne kot sence se kretajo
in v večnost osamljeno lestve si spletajo.

AKTIVNOST NAŠIH MUZIČKIH RADNIKA

August Šuligoj, naš zemljak, učitelj i zborovodja glasovitog dječjeg zbora »Trboveljski slavček« otišao je sa svojim zborom na veliku turneju po Čehoslovačkoj i postigao je velike uspehe. Nastupit će čak i u Beču. — Srećko Kumar imao je veliki uspeh sa svojim zborom učiteljica na koncertu u Ljubljani. Na programu pored ostalih bili su sa svojim kompozicijama naši Bravničar i Svava. — Mario Šimenc, član zagrebačke opere, gostovao je u Ljubljani. — Josip Rijavec, naš do čitavom svijetu poznati pjevač, sprema se na veliku turneju u Rusiju. — Na koncertu tipografskog zbora »Sloga« u Zagrebu bila je na programu i kompozicija »Poimo mi mala na samanju« od Ivana Matetića. — Na jednom velikom koncertu u Pragu, kojim je dirigirao Jeremiaš, u dvoranj općinskog doma, davala se Prva simfonija Josipa Mandića, našeg kompozitora, koji uživa u Pragu, gdje stalno živi, lijepi glas. — U Prelovčevoj reviji »Zbori«

življenja, ki ga živi nepretgoma od svoje rane mladosti, iz življenja rudarskega človeka, ki pozna trpljenje rudarja in nevarnosti in težave njegovega dela do vseh potankosti. Zato so njegove pesmi, ki imajo večkrat socijalni povdarek, s svojo težo in mračnostjo učinkovite in jih čitatelj močno občuti.

Prepričani, da bomo Lipužičevo ime še dolgo srečavali po slovenskih leposlovnih revijah, izražamo upanje, da se kdaj oglasi tudi v »Istri« in nam pove kaj o svoji Idriji in Idriječanih. D. P.

Zaslutil sem ga v katakombah in nem sem obstal,
obupne sem misli skoz temne samote pogнал.

MOJ RODNI KRAJ

V kotanji svi kakor črni vrani
čepijo plaho hiše tožnih gospodarjev,
v ponosno cerkev sveta Barbare ob strani
beže prošnje izmučenih rudarjev.

Tam blagoslova prosijo kopači,
ki strah preleta jih po temnih rovih,
ko kopljeje podzemeljski orači
grob sebi in sodrugom v težkih dnovih.

In da bi sreča prišla v domačijo,
na goro k božjemu popno se tronu
in vdano tamkaj prosijo Marijo,
naj jih priporoči še svetemu Antonu.

Po svetu sem odšel od njih v bojazni,
od zemlje blagoslovljene z zakladi...
Da zopet vrnem se v ta kraj prijazni,
kjer sem preživel mlade vse pomladi.

Te prosim vzvišeni nad nami oče,
ko dnevi moji bodo dogoreli v jami,
ohrani prostor tihi mi v deželi Soče,
dokler me kralj Matjaž na boj ne vzdrami.

MATIJA LIPUŽIČ

objavio je Vasilij Mirk jedn novu svoju kompoziciju. — Na jednom religioznom koncertu u Zagrebu davala se s velikim uspjehom jedna kompozicija Vinka Vodopivca.

KRITIKA O NAŠIM KNJIZEVNICIMA

O Alojzu Gradniku pisale su već sve istaknute jugoslavenske revije i novine u povodu njegove antologijske zbirke »Svetle samote«. U beogradskoj »Misli« (br. 315—318) piše poznata pjesnikinja Desanka Maksimović vrlo topla o Gradniku i kaže, da on spada među najjače jugoslavenske pjesnike. — »Lidove Noviny«, koje izlaze u Brnu donose o Gradniku odulji prikaz, u kojem je analizovano čitavo njegovo pjesničko stvaranje u detalje.

Zagrebačka »Jugoslavenska Reč«, koja veliku pažnju posvećuje našem problemu i našoj kulturi, donijela je u svom broju od 22 aprila feljton pod naslovom »Zarobljena zemlja« i podnaslovom »Povodom najnovije zbirke novela slovenskog književnika Bogomira Magajne.« — Pisac se po drugi put

vraća na tu zbirku novela, ovaj put prikazuje na koji način Magajna doživljava svoju rodu zemlju i njezinu tragediju. Ta analiza, iz pera odličnog mladog publiciste Veljka Kuprešanina, zaslužuje pažnju i bit će korisna za pobliže upoznavanje Magajninog stvaranja.

GORIŠKA ZALOŽBA »SIGMA« IN DRUGA IZDANJA

Goriška književna založba »Sigma« je izdala zadnji čas dve povesti za ljudstvo. Pod naslovom »Ljubezen premore vse« je predelana snov Roze Jelodvorske.

»Otočje v plamenih« je napeta povest iz grških osvobodilnih bojev. Spisal jo je Jules Verne prevedel R. Bednarik.

Lojze Bratuž-Sočenko je na besedilo Ljubke Sorlijeve uglasbil 5 božičnih pesmi, tiskanih pod naslovom »Detece sveto«; izdala jih je Katoliška tiskarna v Gorici z letnico 1932.

Nekako istočasno je izšla zbirka Marijinih pesmi za moški zbor z naslovom »Ave Maria«. Zbirko je uredil Vinko Vodopivec. Zbirka obsega 16 pesmi skladateljev E. Komela, J. Laharnarja in V. Vodopivca. Pozornost bo vzbudila najnovejša zbirka 33 narodnih pesmi, ki jih je priredila Breda Ščekova.

»ZADAR I OKOLICA«

U novoj biblioteci, koju osniva splitska »Jadranska Straža« iziđi će, kako je najavljeno, pored ostalih knjiga i knjiga »Zadar i okolica« od Jadranskog.

RADIVOJ REHAR: VIPAVSKE POVESTI.

V založbi mariborske književne zadruge »Tiskovna založba« je pravkar izšlo 8 tiskovnih pol obsegajoće novo Reharmo delo »Vipavske povesti«. — Knjiga je razdeljena na tri dele, na povest »Kamenar Caharija«, ki opisuje prelom med dvema dobama, dobo ročnega dela in dobo stroja, povest »Svakiinja Hana«, ki podaja tragedijo nedovoljene vaške ljubezni in povestico »Peter Petrič« z usodo ljudstva pod Nanosom in simboličnim zaključkom. Knjiga, ki je lepo opremljena, stane brošurana 28, v platno vezana 34 Din. Naroča se pri Tiskovni založbi, Maribor, Grajska ul. 5 ali pri upravlj »Večernika«, Gospodska ul. 11. Naročniki dobe do 1. junija knjigo poštnine prosto.

GIURO HONDREJ: »STRAŽMEŠTAR KLIŠANIN«.

Giuro Hondrej, poznati sarajevski književnik i publicista, pisac brojnih kazališnih komada i eseja, inače vrlo poštivovani nacionalni radnik i jedan od osnivača emigrantske organizacije u Sarajevu, nedavno je napisao efekatan kazališni komad »Stražmeštar Klišanin«, s nacionalnom i humanom notom, podesan i za manje kazališne družine i dramske akcije. Pisac u ovom svom komadu dotiče se i naše zemlje, pa to čini, da je za nas ovo djelo od naročitoz interesa. Preporučamo.

NAŠI LIKOVNI UMETNICI.

U Beogradu na proljetnoj izložbi pored ostalih izložio je i naš slikar Anton Gojmir Kos. — Na velikoj internacionalnoj izložbi arhitektura u Parizu izložio je i naš arhitekt Kostaperarija. —

MOJE POSLJEDNJE POSJETE

Odgadjao sam se iz dana u dan, no najposlije sam ipak morao da se s ljudima oprostim

— Hoću — rekoh, ali onako uz put, kao da se tu ne radi o odlasku već o nekakvoj sasvim običnoj selidbi iz jedne ulice u drugu. Oni, što žive u neprekidnom strahu, da će jednog dana ostati sasvim usamljeni, stresaj su mi zahvalno ruku veleći:

— I zaista nije nego iz ulice u ulicu. —
A na granicu nije niko ni pomišljao, na granicu — krutu do oblaka visoku planinu...

— E, ali ni ja nisam htio na to da mislim. Sasvim iskreno htio sam sebe da uvjerim, kako ja to zapravo i ne idem nikuda. A to mi je trebalo — za mir mojih živaca. I sam u svome životu vrlo rijetko izbio sam iz doma. Pa i onda sam brojio dane i sate, kad ću opet da se vratim.

Reći ćete: Pa to je bolest, nedostojna čovjeka, kome je dano da živi u doba, kad se već sve daljine pretvaraju u ništa.

Priznajem ali ja nisam bio nikada potpuno zdrav.

— Bio si i ostao sanjar — spočitnu mi jednom neki moj prijatelj. Pun si nepotrebnosti balasta — starih uspomena... Njih treba razgoniti.

Pa ja ih razgonim — iako to nije baš tako ni laka stvar. Mnogo ih je. Neke su izmedju njih tako povezane, da kad misliš da si s jednom gotov — eto ti iznenada stotina drugih, da ti je natrag dovuku.

Pa da ih rastjeram, sve koliko ih u sebi nosim, kud ću s onim drugim, što mi se začavilo u dušu, u mozak, u svaki moj živac? Što je najgore, to »drugo« nije tek nešto, što se može odrediti ili nazvati kakvim imenom. To je nešto, što tako reći leži u zraku, u sienama, što ih u more bacaju moje rodjene pećine, pa u onom nekom tajanstvenom groljenju, što se čuje i u časovima, kad je sva pučina mirna kao jagnje, — onda u odrazu mog sivog kamele, i na mjestima, gdje je najgoliji, i u pometarcu, koji umije da te grli i da ti miluje čelo kao nijedan drugi na svijetu, i u tolikim drugim tonovima i mirisima, što u tisuću glasova vapi u meni za mojim starim domom, kad se god od njega udaljim.

— A to boli.

A boli i to, kad me kogod onako naprečac zapita:

— Pa zar to baš mora biti?...

— Mora...

A onda niču pitanja:

— A zašto? Ko te silij? Što se gonij?

Ja odgovaram:

— To što neću da prignem glavu.

— A zašto nećeš?

— Jer ne mogu.

— A zašto ne možeš?...

I tako se sve to u pameti mota i ubija duševni mir.

A ja nastavljam da se ulicom rukujem s ljudima ponavljajući:

— Ta nije nego iz ulice u ulicu.

Neki me prekidaju: da mogu odiedrio bi nakraj svijeta i još dalje. Pa onda udri svak sa svojom ranom napolje da je svak vidi, opipa, dok se još jače ne razgali i ne pokaže i onu, što sve jednako muči i peče, rana, što ju je duboko usjekao srmatan jaram... Sve bi se drugo lakše podnijelo: i nevolja i oskudica i ne znam kakva glavobolja — ali ovo — ovo je nepodnosivo...

— Na kraj svijeta — u vrazju kuću — kamogod —

Jedan izmedju njih, stari, nadaleko poznati čangrižljivac, uze naprosto da mi se ruga:

— Ma što mi to pjevaš o nekakvoj ulici! Kao da te je strah reći: idem pa idem! Ta nisi se valjda za to rodio, da uvijek kisaš u jednom i istom brlogu. Pa još u dan današnji, u doba »Zeppelina« i kako se svi ti vragovi zovu.

— Nije to u mojoj prirodi. — — —

— Što?

— To — otkidanje od doma...

Sad se on razgoropadi na mene kao na kakvog dječarca.

— Eto, što je od čovjeka napravila kaverna. Da nije nje, mi bismo danas bili ono, za što smo i stvoreni: nomadi. Danas ovdje — sjutra ondje, kako sreća nanese To je život, a ne ovo...

Nisam htio, da mu protivurječim. Čemu? — kad znam, da iz njega govori sama žuč i sve ono drugo, što nas sve davi.

— Pa bio sam i ja vani, u svijetu, i znam kako mi je bilo kad bih nekud išao ili se vozio, a da nisam uz bok osjećao Učke moje. Baš neprijatno mi je bilo: kao da sam najednom ostao bez uporišta, bez oslonca...

Nekima sam, da ne bude zamjere, svrnuo i u kuću. Najdulje sam se zadržao kod dvoje starčica, s kojima me već veže dano prijateljstvo. Imaju sina, koji je već prije nekoliko godina prešao granicu, i sad mu je prijeko sasvim dobro. Dok sam govorio o njemu i ženi mu, starci su se mirno upitali u razgovor i sve je bilo u redu. No čim sam im spomenuo unučiče, dvije tako mile, plave glavice, kakvih nisam dugo nigdje vidio, — mahom su im kao po nekom dogovoru suhi prsti zaigrali na koljenima, a sami su rasklopivši nemoćne usne zamukli. Teška tišina. Kad vidjeh, kako one svoje drhtave, napola omlrtvjele ruke primose k očima, okrenuh se na stranu i zagledah se u prozor, kroz staklo van u posvijelo, večernje oktobarsko nebo.

— A zašto ne idete i vi za njima? — okrenuh se naglo kao da sam najednom otkrio neko jedino pravo rješenje.

Stara gospodja predje još jednom rukom preko nabuljih očiju i odvrati više gestom negoli riječima:

— Nije to za nas...

I stari se nakašlja i dometne nekim čudnim glasom kao da je najednom ohrapavio:

— Da idemo, dogodilo bi nam se prije ili poslije kao i pokojnome Pavišu. Ti si ga znao — Pavišu, kapetana?

Poznavao sam ga.

Stariji mu bijahu iz Voloskoga. I on je sam tamo odrastao. Pravi morskij zmaj i najgrđim ciklonima i tajfunima gledao je u zube upravo neustrašivo, drsko. Da se nabroje sve opasnosti, kojima je što srećom a što spretnosti svojom umakao, ispisala bi se čitava knjiga. Kad se u mladosti jednom zgodom odvezao nekud trbakulom, zaskočj ga pod Farezinom iznenada užasna morskija pijavica, prevrne mu brod i on osta pod njime punih trideset sati. Već su ga svi držali mrtvim, a kad tamo — jedva što je »pontun« malo pridigao trabakul, eto ti njega, gdje poput ribe proviruje ispod mora, živ i čil, kao da je bio za piru.

Unatoč tome nije imao prijatelja: što više, bilo ih je, koji ne bi propustili zgođe da mu ne pokažu, kako im je mrzak i odvrat. A sve jedino za to, što nije imao dlake na jeziku i što nije štedio nikoga, naročito, kad se radilo o tom, da se kaže popu pop, a bobu bob. U tome bijaše bezobziran ili — kako bi njegovi protivnici rekli — čak i bezobziran.

Unatoč tome nije imao prijatelja: što više, bilo ih je, koji ne bi propustili zgođe da mu ne pokažu, kako im je mrzak i odvrat. A sve jedino za to, što nije imao dlake na jeziku i što nije štedio nikoga, naročito, kad se radilo o tom, da se kaže popu pop, a bobu bob. U tome bijaše bezobziran ili — kako bi njegovi protivnici rekli — čak i bezobziran.

Unatoč tome nije imao prijatelja: što više, bilo ih je, koji ne bi propustili zgođe da mu ne pokažu, kako im je mrzak i odvrat. A sve jedino za to, što nije imao dlake na jeziku i što nije štedio nikoga, naročito, kad se radilo o tom, da se kaže popu pop, a bobu bob. U tome bijaše bezobziran ili — kako bi njegovi protivnici rekli — čak i bezobziran.

Unatoč tome nije imao prijatelja: što više, bilo ih je, koji ne bi propustili zgođe da mu ne pokažu, kako im je mrzak i odvrat. A sve jedino za to, što nije imao dlake na jeziku i što nije štedio nikoga, naročito, kad se radilo o tom, da se kaže popu pop, a bobu bob. U tome bijaše bezobziran ili — kako bi njegovi protivnici rekli — čak i bezobziran.

Unatoč tome nije imao prijatelja: što više, bilo ih je, koji ne bi propustili zgođe da mu ne pokažu, kako im je mrzak i odvrat. A sve jedino za to, što nije imao dlake na jeziku i što nije štedio nikoga, naročito, kad se radilo o tom, da se kaže popu pop, a bobu bob. U tome bijaše bezobziran ili — kako bi njegovi protivnici rekli — čak i bezobziran.

Unatoč tome nije imao prijatelja: što više, bilo ih je, koji ne bi propustili zgođe da mu ne pokažu, kako im je mrzak i odvrat. A sve jedino za to, što nije imao dlake na jeziku i što nije štedio nikoga, naročito, kad se radilo o tom, da se kaže popu pop, a bobu bob. U tome bijaše bezobziran ili — kako bi njegovi protivnici rekli — čak i bezobziran.

Unatoč tome nije imao prijatelja: što više, bilo ih je, koji ne bi propustili zgođe da mu ne pokažu, kako im je mrzak i odvrat. A sve jedino za to, što nije imao dlake na jeziku i što nije štedio nikoga, naročito, kad se radilo o tom, da se kaže popu pop, a bobu bob. U tome bijaše bezobziran ili — kako bi njegovi protivnici rekli — čak i bezobziran.

Unatoč tome nije imao prijatelja: što više, bilo ih je, koji ne bi propustili zgođe da mu ne pokažu, kako im je mrzak i odvrat. A sve jedino za to, što nije imao dlake na jeziku i što nije štedio nikoga, naročito, kad se radilo o tom, da se kaže popu pop, a bobu bob. U tome bijaše bezobziran ili — kako bi njegovi protivnici rekli — čak i bezobziran.

To njegovo nastupanje nije mu donijelo sreće: jednj ga držahu čudakom, drugim napričkom. Zbog toga nije mogao ni da se »ukrca«: niko nije htio da primi na brod čovjeka, koji kanda se je zakleo, da će uvijek da gudi istinu, pa makar ga guralom i po nosu bili. Razumije se, da je usrijed takvih prilika i njemu samome postajalo sve nesnosnije, te on jednog dana pokupi svoju priljagu i ode. Otišao je, ali se prije strahovito iskalo i pošto je rođeno mjesto svoje anatemom udario, zakle se i nebom i zemljom i svim svecima i sveticama Božjim, da se u nj neće nikada više da vrati.

I nije se vratio.

Vrtuljajući svijetom nabasa najposlije na nekakav njufundlandski »banak« i tu se usidri. I ne prodje dugo te Paviša iziđe na glas kao jedan od najvršnjih i najsmionijih ribara onoga kraja. Prava su se čudesa pričala o njemu.

Al... — i sada dolazi ono, na što su malo prije smjerala ona moja dva starčica — što je Paviša godinama dublje gazio u magluštinu one sinje oceanske pustoši, u duši mu je sve svjetlija iskrsavala slika staroga kraja. A i tolika čežnja za njime, da je često po cijele dane vrebao, ne bi li gdje u daljini ugledao kakav brod s kvarnerskih ili dalmatinskih strana, pa kad bi već po zastavi razabrao, da je na vidiku neki »domaći« jedrenjak, skočio bi u čamac i zaveslao — katkada i po najgrđem moru — put nepoznata broda. Pa kad bi mu se primakao toliko, da bi ga oni na njemu mogli da čuju, ispriječio bi se nasred čamca, nadvinuo oba dlana rad usne i viknuo, što bi ga grlo nosilo:

— Je l' na brode ki Vološćak?...

... Dok je pred mojom dušom oživljavala ova uspomena, oni su me moji starci gledali s dragim i tužno-rezigniranim osmijehom. Ja sam ih razumio, i kako mi ne može nikako iz pameti onaj njihov tužno-rezignirani smiješak, tako mi je uvijek pred očima i onaj naš Paviša i ja ga katkada i u snu gledam kako ono obavijen gustom maglom juri u čamcu za »domaćim« brodovima i nadglušujući svojim stotorskim glasom riku valova vapi:

— Je l' na brode ki Vološćak?...

— Je l' na brode ki Vološćak?...

— Je l' na brode ki Vološćak?...

— Je l' na brode ki Vološćak?...

— Je l' na brode ki Vološćak?...

— Je l' na brode ki Vološćak?...

— Je l' na brode ki Vološćak?...

— Je l' na brode ki Vološćak?...

— Je l' na brode ki Vološćak?...

— Je l' na brode ki Vološćak?...

(Suša) Viktor Car Emln.

ONI KOJI VODE AKCIJU PROTIV NAŠEG NARODA NA KRASU

Trst, maja 1933. — Kad se u budućnosti, možda i skoro, bude htjelo identifikovati najveće zločince iz ovog krvavog vremena, one, koji su predvodili oštru borbu protiv našeg naroda. — najprije ćemo tražiti popise fašističkih »hijerarhija« prvaka po našim selima. Važno je da već sada vodimo o njima računa, pa zato javljamo imena ljudi, koji su u novim direktorijumu fašista u Košani, Sv. Križu kod Trsta i Slavini:

Košana: Sekretar — Zelco Giacomo, odbornici Poggioli Silvio, Leopoldo Dolgan, Nikola Jurich, Andrea Krebel; revizori — Emilio Valerio, Carlo Dolgan, Vittorio Kastelic;

Sv. Križ kod Trsta: Sekretar Leopoldo Grego; odbornici: Giordano Davide, Egon Tenze, Domenico Andreani, Dante Ferrari; revizori: Teodoro Sulini, Giusto Bogatti i Cesare Pacchioni.

Slavina: Sekretar Italo Fossati, odbornici: Paolo Sanfelice, Giuseppe Ricogno, Enrico Sacchi, Guglielmo Richtig; revizori: Lodovico Agosta, Alfredo De Tomasi, Aldo Silva.

ČUDNE KAZNI!

Gorica, maja 1933. Pretekli teden so prišli v Sekircah karabinerji, ki stražijo vojaške utrdbe, odvednika Vidmarja iz Idrije, ki se je tam sprehaal. Nič hudega slučilo si je s tem sprehodom nakopal 600 lir denarne kazni, ker se je, po mnenju oblasti, preveč približal vojačkim objektom, ki jih pa niti videl ni, ker je bil še vedno zelo oddaljen od njih.

Iz istega razloga so kaznovali tudi gospodičnega Ricci-jevo, hčerko komisarja idrijskega rudnika in učiteljice v Idrilj. Dobila je 500 lir denarne kazni.

Kmalobodo morali nositi ljudje takozvane »plašnice«, kot jih imajo konji na očeh, ker bodo smeli gledati le naprej, da se ne zaletijo v kakšno vojaško napravo. — (Agis)

LETOPIS MATICE SRPSKE O NAŠEM LISTU

Ugledna književna revija »Letopis Matice Srpske« koji izlazi u Novom Sadu, donosi u svom majskom broju ovu bilješku o »Istri«:

Savez jugoslovenskih emigranata iz Julijske Krajine izdaje već petu godinu u Zagrebu svoj organ »Istra«. List izlazi jedanput nedjeljno i bavi se isključivo problemom Julijske Krajine i njene emigracije. Ima da je u našoj štampi više puta zabeleženo veliko značenje što ga ima taj jedini naš emigrantski list, čini se da je široj javnosti još dosta slabo poznato njegovo nastojanje.

Uskršnji broj »Istre«, na 40 strana novinskog formata, predstavlja jedan značajan prilog za upoznavanje onoga dela našega naroda koji u punom smislu reči robuje fašističkoj Italiji. Učinili bismo jedan propust kada to ne bismo konstatovali, jer je sadržina ovoga broja »Istre« veoma informativna za svakoga ko oseća potrebu da o Julijskoj Krajini i njejoj emigraciji nešto više sazna. U listu ima priloga o raznim istorijskim, etnografskim, lingvističkim, literarnim, umetničkim i opšte kulturnim pitanjima, ukoliko se odnose na neoslobodene krajeve. U slici i reči prikazani su književnici i umetnici iz Julijske Krajine, danas mahom emigranti. Ima i dobrih beletrističkih priloga, među kojima se naročito ističu čakavske pesme od M. Balote.

SKUPŠTINA U SUBOTICI.

Novi odbor tamošnjeg društva. Dne 30 aprila naše je mlado emigrantsko društvo u Subotici imalo svoju vanrednu glavnu skupštinu, kojoj je bio cilj, da izabere novi odbor i promijeni pravila. Za predsjednika je izabran ponovno istaknuti istarski nacionalni i politički borac, poznat naročito iz revolucionarnih dana u Puli, dr. Lovro Skaljer, advokat; u odboru su potpredsjednik Albert Rubeša, viši činovnik direkcije željeznica; tajnik Julijo Ukmak, činovnik okružnog ureda; blagajnik Božo Mezulić, zvaničnik; Josip Križnić, činovnik željeznice; Josip Radošević, tipograf; Ivan Kosovel, viši mašinovodja željeznice; zamjenici: Silvije Katičić, majstor telegrafne željeznice; Ivan Birska, bankovni činovnik; Ivan Žigante, privatni činovnik. Nadzorni odbor: Kazimir Žigante, advokatski pripravnik; Ante Bokatić, činovnik željeznice; Josip Vivoda, privatni činovnik; zamjenici: Karlo Rudela, činovnik željeznice; Abramić, krojački majstor; Janko Kovačić, gradski činovnik. U društvu ima do sada 73 članova.

ZARUKE SKALJER—GORIŠEK.

Nedavno su se zaručili zagrebački studenti cand. med. gđica Drina Skaljer i cand. iur. Milan Gorišek. Zagledali su se i zavoljeli i ne sluteći, da su im očevi stari znanoci i prijatelji još iz gimnazije u Puli, gdje su već tada, u ona teška vremena naše političke borbe, saradivali u tajnom društvu »Adrija«. Gđica Drina kći je našeg poznatog političkog borca dra Lovre Skaljera, koji boravi u Subotici, a g. Milan je sin dra Milana Gorišeka, advokata i vidjenog nacionalnog radnika u Sv. Lenartu u Sloveniji. — Čestitamo!

GLASOVI ŠTAMPE

FRANCUSKI NOVINAR O TRAGEDIJI RIJEKE I TRSTA.

Pariški list »La Volonte« od 27. aprila, objavljuje na uvodnom mestu članak Eduarda Guilboux, koji je za vrijeme uskršnih praznika boravio u Jugoslaviji, o značaju, političkom i ekonomskom pograničnog mjesta Sušaka. Članak nosi naslov »S druge strane mosta« i glasi u jednom svom dijelu:

»Ovo ovdje je jedna od onih »nevaljalnih tačaka« nove Evrope, koja neće da se pomiri s tim da ostane vječno ovakva. Jedan uzan kanal, spojen s morem, odvaja od slovenskog svijeta ono što naši susjedi sa one strane Alpa nazivaju »talijanstvom«. Na jednoj strani Rijeka čiji mramorni stupovi nose krilate lavove i gdje jedna spomen-ploča, na Trgu Dante, podsjeća na D'Annunzijevo gest. Na drugoj strani Sušak, prije nekoliko godina obično predgradje, a danas grad u punom razviću, sa svojim kečovima punim drva, svojim stanicom, koja je postala polazna stanica nekih velikih kontinentalnih pruga. Duž kanala, koji bi moglo preplivati i dijete, stoji jedan prema drugom talijanski i jugoslovenski stražar. Nešto dolje nalazi se most, koji više potječe na trošarinsku stanicu nego na granicu.

Napredak ovog predgradja koje je postalo grad daje nam ključ onoga što bi mogli nazvati Jadranskom dramom. Nije potrebno ići dalje da se stekne tačan sud o jednom od bitnih načela talijanske politike, one politike čija se veličina ne umanjuje kada se kaže da joj se ponekad događaja da izvjesnu svoju potrebu prikazuje kao svoje pravo. Sa strategijske tačke gledišta, Italija je zatvorila Jadransko kada se učvrstila u Albaniji. Ali slična učvršćivanja na drugim mjestima donijela su joj samo razočaranja. Ona je zauzela pristaništa, ali ta pristaništa nemaju zaledje, nikakva roba iz unutrašnjosti ne stiže više u ta pristaništa.

Ja sam posjetio Trst prije rata. Sad sam se tamo zadržao dva dana. Njegova dekadencija je ogromna, od značajnog pristaništa Trst je danas postao samo prolazna luka. Austrijski proizvodi, kao i njemački proizvodi služe se danas drugim putem. Pad Rijeke bio je još vertikalniji. Dok je bila madjarsko pristanište ona je bila središte značajnih poslova. Tamo su se bogastva stvarala u toku od nekoliko mjeseci, a parobrodi su morali čekati da dobiju slobodno mjesto u pristaništu. Danas, izuzev nekoliko lokalnih turističkih linija, plovidbe za Veneciju, ne postoji gotovo nikako kretanje, koje bi oživjelo njene bazene. Dva ili tri slučajno naišla broda ne mogu naći kupca za svoje toware. Talijani bacaju krivicu na Jugoslavene, kojima je stavljen na raspoloženje jedan bazen za čitavih 50 godina uz minimalnu naknadu, a koji izbjegavaju da ga upotrebljavaju. Na ovo ljudi iz Sušaka odgovaraju, da je njihova stvar da li će izvjesnu olakšicu iskoristiti ili ne. U stvari mi se ovdje nalazimo, — kao i na mnogim drugim tačkama Evrope — pred posljedicama jedne politike, koja je historijskom sentimentalizmu ili pitanju prestiža žrtvovala one zakone koje održavaju i obezbjeđuju život, Italija, koja sebe za obaveznu može smatrati velikom pomorskom silom, smatrala je da će sebi obezbjeđiti neograničenu uticajnu zonu ako ovdje ili ondje, duž dalmatinske obale, pobode svoju zastavu.

Pošto su joj Trst, a zatim i Rijeka, donijeli samo razočaranja, ona sad biva svojevrsne pogleda više na jug, put dalmatinske obale, ali s pretpostavkom da ona, — njena mudrost i njena obazrivost — zauzme Split, Dubrovnik i Kotor, čije je stanovništvo u ostalom neoporno slavensko, šta bi mogla drugo učiniti, već opet ponoviti

PROPAGANDNA ZADAĆA NAŠEGA ŠPORTA

Novi Sad, maja 1933. U nastavku proljetnih prvenstvenih utakmica II. razreda, naš Sport klub »Istra« i dalje osvaja bodove i pomici se na tabeli prema gore. Tako je u nedjelju 7. maja odigrana u Novome Sadu prvenstvena utakmica sa S. K. »Slovačkim« iz Bačkog Petrovca, koga »Istra«, poslije odlične i vrlo lijepe igre pobjeđuje sa 5:0 (1:0). Mnogobrojna publika bila je oduševljena igrom Istrana i sva je bila na njezinom strani. »Istra« je time osvojila daljnja dva boda. Prethodne nedjelje igrala je »Istra« u Bačkoj Palanci sa tamošnjom »Slogom« i nesretno izgubila sa 3:1, što valja pripisati vrlo lošem vremenu i terenu. Za cijelo vrijeme igre lijevala je jaka kiša, tako da je igralište bilo poplavljeno preko 10 cm vodom. I ako je »Istra« imala više od ove igre, jer je stalno bila nadmoćnija i pred golom protivnika, morala je da nezasluzeno podlegne grubom protivniku.

U nedjelju, 14. maja susreće se sa svojim rivalom »Juda Makabi«, kojeg do sada nije tukao nijedan II. razredni klub, osim »Istre«, kome je ova, prošle zime, pobjediviš Jevreje sa 5:1, odnijela srebrni pehar. Za ovu utakmicu već sada vlada veliki interes, i ako Istru posluži sreća i svlada »Makabija« koji još uvijek stoji na čelu II. razreda, »Istra« će biti ona, koja će u jesenjim utakmicama biti ozbiljan kandidat za prelaz u I. razred.

Uspjesi »Istre« sve više iznenadjuju, a u redovima novosadskih klubova iza-

pokušaj, koji se pokazao varljivim? Kao što mi je ovdje rekao jedan duhoviti Jugosloven, čemu služi imati dugmeta od prsluka kad je taj prsluk i dalje kod svog vlasnika.

ANGLEŽI O NAŠI IN NEMSKI MANJŠINI

»Manchester Guardian«, znam angleški dnevnik, je objavio dne 14 aprila članek svojega posebnoga dopisnika iz Rima, ki piše med drugim naslednje:

»In kako se da združiti princip enakopravnosti, da so bile obveznosti manjšinske zaštite naložene samo nekaterim državam, v katerih prebivajo manjšine? Zadnji poljski zunanji minister je nekoč rekel v Ženevi, da naj se manjšinska zaštita, ali odpravi ali razširi na vse države, v katerih živijo narodne manjšine. Nobena manjšina v Evropi ni bolj potrebna pogodbene zaštite nego nemška in slovenska manjšina v Italiji. Dvakrat sem bil v Juž. Tirolu. Ni huišega slučaja zatiranja v Evropi, nego je zatiranje nesrečnih nemških prebivalcev te pokrajine po fašistični Italiji. Res je, da je prebivalstvo Juž. Tirola majbno — nekako 250.000 če se ne motim pa zato ni stvar nič lepša. Razen tega je ravnanje v Alto Adige kršitev slovenskih obljub, ki ji je dal prebivalstvu vrhovni poveljnik italijanske armade, ko je zasedel po primirju to ozemlje, in ki so bile pozneje obnovljene po italijanski vladi pri mirovni konferenci in v italijanskem parlamentu. Poljska vlada, ki zahteva enakopravnost v zadevi manjšinske zaštite, ima močan argument, ki mu je težko ugovarjati. Ko sta se Mussolini in Ramsay MacDonald zmenila v Rimu da bosta spravila revizijo mirovnih pogodb na dnevi red v Evropi, nemara nista predvidevala vseh možnih posledic. To ni stvar, ki bi jo moglo urediti štiri velesile. To je zadeva, ki se tiče vse Evrope.«

BENEŠ O MUSSOLINIJEVOM REVIZIONIZMU

G. Dr. Beneš, češki ministar inostranih poslova, izjavio je u intervjuu, objavljenom u pariškom listu »Echo de Paris« od 30 aprila medju ostalim i ovo:

»Ne uznemirujem se naročito zbog galamne, koju Mussolini diže sa svojim revizionističkim idejama. Njegov je projekat već pao u vodu. Mussolini je sve drugo prije nego revizionista, a ne može to ni da bude. Kad bi se Austrija spojila sa Njemačkom, smjesta bi bili Trst i Trident ugroženi.

CEHOSLOVACI ZA NAS

»Česke Slovo« (Prag), od 28 aprila donoseći izvještaje sa debate o ekspozeu ministra Dr. Beneša citira i govor dr. Stranškog, koji se među ostalo osvrnuo na Mussolinijeva tvrdjenja, da bi nepromjenljivost ugovora napravila od svijeta mumiju. G. Stranški karakteriše ovu Mussolinijevu tvrdnju kao sofizam. Niko neće da mumificira svijet, ali da se to ne bi dogodilo, mora svako sam da se zato brine. Ak. se n. pr. Mussolini boji, da će predug trajanje ugovora, prema kome su stotine hiljada Slovena pripali Italiji, mumificirati Italiju, niko ga neće sprečavati da pristupi pregovorima za izmjenu ovog ugovora.

»LUDOVANJA PRAGA«

»Corriere della Sera« od 25 aprila ima uvodni članak pod gornjim naslovom, u kojem se osvrće na sadanji stav Čehoslovačke republike, koja zauzima stanovište protivno talijanskim nastojanjima. U članku se napada Čehoslovačku republiku i spočitava Česima nezahvalnost prema Italiji, koja je tako mnogo učinila za njih i koji treba da i svoju samostalnu državu zahvale Italiji i Talijanima. Još malo, pa će Talijani tvrditi, da im sav svijet mora biti bilo zbog čega zahvalan, a na tom putu već se i nalaze, jer već sada ističu, kako se samo njima ima pripisati i pobjeda u svjetskom ratu...

svakog našeg čovjeka i svaki naš čovjek, koji živi u ovim krajevima, trebao bi da moralno i materijalno potpomogne naš klub, jer je on prema ovdašnjim prilikama i mentalitetu dobar i neumorni propagator naše misli i ideje.

Danas možemo i o novoosnovanoj »Boksačkoj sekciji« nešto da kažemo. Ova sekcija formalno je već osnovana i danas broji već preko 30 članova, dok novi još uvijek pridolaze. Čeka se samo dok se obave nekoje pripreme tehničke prirode, pa da se odmah otpočne radom i treningom, kako bi već ove jeseni mogla javno da nastupi. Interesovanje je vrlo veliko u svim sportskim redovima što se najbolje vidi iz broja upisanih članova. Zadatak boksačke sekcije S. K. »Istre« je isti kao i nogometne: Propaganda za Istru, Zadar, Trst i Goricu. — Barba Lujo.

»ISTARSKA ŠTEDOVNA UDRUGA«

Naša najnovija emigrantska ustanova. Jaka ekonomska kriza, koja je zavladała čitavim svijetom, kao i duboka zadružna svijest, kojom je bio prozeta naš narod u Istri, dali su povoda nekoliko naših ljudi da za sve emigrante osnuju jednu ustanovu koja bi u ovo teško doba na principu sitne štednje i pod lozinkom »jedan za sve, svi za jednoga« pružila u hitnim slučajevima najnužniju pomoć pojedincima.

U tu je svrhu osnovana među našim ljudima na Trešnjevki zadruga pod imenom »Istarska štedovna zadruga s. o. J«. Zadruga broji za sada oko 30 članova. Dužnost je ove zadruge da u prvome redu propagira među svojim članovima najveću štednju, da svagdje širi zadrugu svijest i da u granicama mogućnosti podijeljuje svojim članovima kratkoročne zajmove naročito u hitnim slučajevima.

Pokretači ove zamisli kao i zadruga uprava umoljavaju sve naše emigrante da se upišu u ovu zadrugu, jer će time pomoći i sami sebi i svojoj braći.

Jedan udio kod ove zadruge iznaša Din 500, upisnina Din 10. Ovi se udjeli mogu otplaćivati i u tjednim ili mjesečnim obrocima. Najmanji obrok iznaša Din 5 tjedno, tako da je svakome pristup omogućen.

Prijave za članstvo primaju se u Ozaljskoj ulici br. 100, gdje svake nedjelje uređuje jedan član ravnateljstva od 10—12 sati a mogu se poslati i pismeno.

EMIGRANTI I REVIZIJA STRANACA U ZAGREBU

Prema naredbi nadležnih vlasti ima se do konca maja o. g. obaviti revizija svih tuđih državljana. U tu svrhu izdane su posebne prijavnice, bijele za uposlene, zelene za neuposlene i one koji se bave samostalnim zanimanjem (trgovci, obrtnici itd.).

Da se olakša taj posao našim emigrantima iz Istre, Trsta, Gorice i ostalih naših krajeva, ispunjavat će se prijavnice onima, koji to žele svakog radnog dana u uredu Jugoslovenske Matice (Samostanska ul. 6) od 5 do 6 sati uveče i uredu Društva »Istra« (Boškovičeva ul. 40), od 6 do 7 sati uveče.

Oni naši emigranti, koji se žele poslužiti tom pogodnošću, neka dodju bilo Jugoslovenskoj Matici bilo Društvu »Istra« u spomenuto doba i donesu sa sobom svoje dokumente (krsni list, dozvolu boravka, dozvolu uposlenja, obrtnicu itd.) i 2 dinara za tiskanje.

Umoljavaju se svi, koji ovo pročitaju da na to upozore istarske emigrante, kako bi svi mogli udovoljiti toj svojoj dužnosti da ne bi kasnije imali neugodnosti u Jugoslovenska Matica — Društvo »Istra«.

Ig. Breznikar
Trgovina kave i čaja. — Vlastita elektropričiona i elektromlin za mljevenje
ZAGREB, ILICA BROJ 85
Telefon 7657

U FOND »ISTRE«

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna redovito u normalnom formatu.

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

Dr. Batić Vilko, Boograd	D	50.-
M. Pfeifer, učiteljica, Radomlje	D	5.-
Dr. Premru, Litija	D	50.-
Les Franjo, Tivat	D	50.-
Smuc Lojze, Ljubljana	D	50.-
Ing. Mandić, gradj. škola, Vršac, za raspodane blokove	D	200.-
Kompara Franjo, Vransko	D	50.-
Poropat Mijo, Tivat	D	5.-
Marijon Egidij, Duga Rusa	D	10.-
Venturin Anđel, Srača	D	20.-
U prošlom broju objavljeno	D	18.63.-
UKUPNO		D 19.110.-

»Istra« izlazi svakog tjedna o petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28. II. — Broj četkovnog računa 36.789. — Pretplata: Za cijelu godinu 50 dinara; za pol godine 25 dinara; za inozemstvo dvostruko. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Vlasnik i izdavač: KONZORCIJ »ISTRA«, Masarykova ul. 28. II. — Urednik: Ivo Mihovilović, Jukićeva ul. 36. — Za uredništvo odgovara: Dr. Fran Bencić, advokat, Samostanska ul. 6. — Tiskar: Stjepanina Jugoslovenska štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgovara: K. Rudolf Poljanović, Zagreb, Ilica broj 131.